

## AKIL TUTULMASI: Toplumsal Bellek Yitimi

M.Hakan Alşan

*“Dil, kamusal ve sosyal bir hayât teorisi,  
daha doğrusu bir anlâm uzayıdır.”*

*Lyotard*

Bu makaleme, nedense kıymetinin pek bilinmediğini ve yeterince anlaşılmadığını düşündüğüm, Cumhûriyet târihimizin en önemli yazarlarından olan Alev Alatlı'nın, iki ciltten oluşan dev yapıtı “Schrödinger'in Kedisi” ile gündeme getirdiği afazi kavramına değinerek başlamak istiyorum.

Makalemizde kullanacağımız “afazi: sözyitimi” kavramı; tıpta kullanılan genel bir terim olmakla birlikte, dil özelliklerinin bozukluklarını tanımlamakta da kullanılır.

Bu nosyonun etüdümüzdeki operasyonel tanımı ise “Toplumsal Bellek Yitimi” ya da “Akıl Tutulması” şeklinde olacak ve makalemiz boyunca bu terim literal (harfî) ve anlâmsal olarak hep bu yönde kullanılacaktır.

Burada bahsedeceğimiz (ve yazının geri kalanında ‘TBY’ olarak kısaltacağım) ‘Toplumsal Bellek Yitimi’, organik bir rahatsızlığa/yaralanmaya/hasâra bağlı olmayan; yâni, organik açıdan tamâmen sağlıklı beyinlerde de görülebilen ve nispeten yeni yeni tanımlanmaya başlanan bir sözyitimi tipidir. Denilebilir ki, bu toplumsal ‘hastalık’ —ya da sosyolog Daryush Shayegan'nın deyimiyle “Kültürel Şizofreni”— günümüzde yaşadığımız birçok kavramsal ve epistemolojik sorunun da temelini oluşturmaktadır.

Basitçe, Anlam Sağlığı=Rûh Sağlığı olarak formüle edebileceğimiz mutluluk nosyonu, maalesef modern zamanlarda dezenformasyona uğramış ve kelimelerimizin ölümü ile anlâm sağlığımız ve dolayısıyla rûh sağlığımız da bozulmaya yüz tutmuştur.

Akıl Tutulması da diyebileceğimiz bu anomali, bireyleri öncelikle kendi bio-psikososyal ekolojilerine yabancılaştırmakta , özgün sosyokültürel bağamlarından koparmakta ve böylece de târihsel belleğinden yoksun bırakmaktadır. Belki bundan daha da önemlisi; bireylerin, kişisel târihlerini oluşturabilecek ve de besleyecek olan millî ve mânevî değerlerini erozyona uğratmaktadır.

Ne yazık ki; özellikle târihe ve kadîm geleneklere karşı saplantılı politik diyetlerimizden kaynaklanan bu kimlik bunalımı; ekonomiden siyâsete, dış politikadan güncelliğin ontolojisine kadar tüm bireysel ve toplumsal melekelerimizi şahsiyetsizleştirmekte, sunîleştirmekte ve sonuç olarak ta bizleri varoluşsal bir boşluğa ya da anlamsızlığa iteklemektedir.

Sözünü ettiğim bu sözyitimi'nin ya da bellek yitimi'nin temelinde köken feshi ya da köksüzleşme yattığından, modern epistemolojinin ilk saldırdığı cephemiz de maalesef anadilimiz oluyor. Yâni; Modernizm, hayatımızı işgale ilk önce kelimelerimizi yok ederek, anlam kiplerimizi öldürerek ve son tahlilde de kendi özgün ve otantik kültür ekinlerimizi tahrîf ederek -yavaş yavaş- kişiliklerimizimize tünemeye çalışıyor.

Nasıl mı?

Öncelikle, Modernizm yanılısamasıyla ya da takıntılı ve kompleksli uygarlaşma özentisiyle; dahası, ham bir açlıkla ve çığ bir merâkın insiyâkiyla sözüm ona modern argümanların tüm yaşam tarzlarını ve dil kalıplarını fütursuzca benimsiyoruz. Daha sonra; tarifi imkânsız bir çılgnlıkla anadilimizi yedeğe çekerek, yabancı sözcükleri ve sentetik davranış kalıplarını büyük bir ihtirasla kullanarak hayatlarımızı güyâ daha bir modern yaşadığımızı varsanıyoruz.

Söyler misiniz: Bu şekliyle anadilimizi atâlete veyâ 40 yaş üstünün kullandığı nostaljiye terk ederek, netice itibâriyle kendi kültürel kodlarımızdan ve târihî deneyimimizden neşet etmeyen Anglo-Soksan ya da Anglo-Amerikan dil yapılarını kullanarak, bu topraklarda gerçekten de rûhen sağlıklı bir toplum ya da millî ve mânevî bir bellek inşâ edebilmek mümkün olabilir mi?

Elbette ki, Hayır!

Çünkü denilebilir ki; kelimeler de, ya da, duygu ve bilişleri ifâde eden kavramlar da, bizler gibi yolculuk yaparlar: hem zaman hem de mekân içerisinde. Kavramların, zaman içindeki yolculukları onları olgunlaştırmakta, yoğurmakta ve çoğu zaman da inceltmekte ve ayırttırmakta veyâ çeşitlendirmektedir.

Ama, mekân içindeki yolculukları ise genellikle büyük anlam kaymalarına yol açmaktadır. Modern zamanların kompleksli bir takıntısı olarak kavram ithâl etmek nevrozu; aynı târihi de ithal etmek olmadığından; bir kavramın oluştuğu/doğduğu yerden başka bir kültüre taşınması, çoğu zaman içeriğinin boşalmasına ve âdetâ en başta o kavramın kendine yabancılaşmasına (alinasyon) yol açmaktadır.

Çünkü bir kavramı ithâl eden toplum veyâ kültür;

onu çiğ bir varoluşsal açlıkla tüketmekte,  
kabaca çevirmekte  
estetik çağrışım uzayından ya da bağlamından kopartarak soysuzlaştırmakta,  
iğdiş etmekte,  
melezleştirmekte,  
veyâhût ta hâdım bırakmaktadır.

Sonuç olarak ta, kavramlar da bu herc-ü merc ile tepetaklak olmakta ve bunun sonucunda da esas içeriğinden çok çok uzaklara savrulmaktadır.

Demek istediğim; ülkemizdeki Modernleşme ve Batılılaşma serüveni sonucunda; Felsefe ve Psikopatoloji , Politika, Siyâset, Edebiyat, Hukûk, Eğitim, Sanat, Târih ve Psikiyatri alanında ithâl edilen bütün kavramlar da maalesef bu şekilde soysuzlaşmaya ve anlâmsal olarak içeriklerinin boşaltılmasına marûz kalmış ya da bırakılmıştır.

Daha da kötüsü bu kavramlar, her bir anlayan makam, mercî, bürokrasi, askerî vesâyet, sivil inisiyatifler, siyâsî partiler, esnaf locaları, kobiler, cemaâtler, basın yayın kuruluşları, sendikalar, kanaat önderleri, üniversiteler ve bilim insanları tarafından da ayrı ayrı iğfâl edilmiş, yorumlanmış veyâ anlaşılmıştır.

Ne yazık ki, geleneksel zamanların ve kültürel anlam sağlayıcı köklerin işlevsizleştirilmesine veyâ ortadan kaldırılmasına eş zamanlı olarak; ülkemizin topyekun yukarıda değindiğimiz kavram kargaşasına ve enformasyon bombardımanına marûz bırakıldığı da âşikârdır. Sonuç olarak bu postmodern durum da, beraberindeki kitlelerin sistematik olarak duyarsızlaşmasını, enformatik cehâlete sürüklenmesini, târihin dışına itilmesini, akıllarının tutularak kültürel bir travma ile paralize olmasını ve daha da önemlisi tüm toplum katmanlarına musallat olan Toplumsal Bellek Yitimi'ni beraberinde getirmiştir / dayatmıştır.

Bu noktada, siyâsî ve politik mülâhazalara girmeden, ilgimizi sâdece Psikiyatri ve Ruhbilimi alanına tevcih edecek olursak; diyebiliriz ki bu patolojik Anlam Kaybı beraberinde:

kültürel şizofreniyi,

sosyal bukaemunluğunu,  
şahsiyetsizleşmeyi,  
çoğul kişilik bozukluklarını,  
kuşaklar arası çatışmayı,  
toplum katmanları arasındaki mücâdeleyi,  
tahammülsüzlüğü,  
anksiyete bozukluklarını,  
depresif bozuklukları,  
yeme bozukluklarını,  
antipatiyi, kutuplaşmayı ve kamplaşmayı,  
gettolaşmayı,  
anarşiyi,  
ötekileştirmeyi,  
tüm nevrotik bozuklukları,  
güven erozyonunu,  
kıyıcı bürokrasiyi,  
taklîdçiliği,  
kısa süren evlilikleri veyâ âilenin sökümlenmesini,  
terörü ve devlete küskünlüğü,  
narsistik kişilik bozukluklarını,  
sosyopatiyi ya da borderline kişilik bozukluklarını tetikleyerek bizi rûhen çökertmeye devam etmekte ve rûh sağlığımızı da hâlen ciddî bir şekilde tehdît etmektedir.

Örneğin, vatanî görevimi klinisyen olarak yaptığım sıralarda bu durumla hergün sıklıkla karşılaşmış olduğumu üzülerek belirtmek isterim. 20'li yaşlardaki gençlerimizin, ülkemizin geçerli ve güvenilir bir istatistikî kesiti ve izdüşümü olduğunu düşünecek olursak; gençlerimizin vatan, bayrak, kişilik, nâmus, gelenek, insan hakları, demokrasi, sevgi, saygı, kadirşinaslık, diğerkamlık, dostluk, yârenlik, aile, akraba, hasret, sözünün eri olmak, disiplin, şehitlik, inanç, tevâzû, sırdaşlık, çalışkanlık, vazîfeşinaslık, vatandaşlık, üretkenlik, emre itaat, millî ve mânevî değerlere saygı ve bağlılık gibi kavramların metafizikî ve felsefî derinliğinden yoksun bir şekilde nasıl da askerlik yaşına geldiklerini içim acıyarak gözlemledim.

Toplumumuzun omurgası olan bu gencecik neferlerin, kendi kişisel anlamlarını üretemeyen patolojik bir bellek yitimiyle oradan oraya savrulduklarını görmek; dahası, kültürel ve toplumsal bir otizm yaşadıklarından nâşî, kahîr ekseriyetle uyuşturucu, anridepresan veya anksiyolitik ilaçlar kullanarak varoluşsal sancılarını dindirmeye çalıştıklarına tanıklık etmek, doğrusu beni derinden yaraladı.

Klinisyen düzeyinde psikoji bilimi ile meşgul olan bir meslek erbâbı olarak söyleyebilirim ki; modern zamanların ardından yaşamış olduğumuz bu post-modern durum ve onun gayr-i meşrû çocuğu olan Anlam Yitimi ya da Toplumsal Bellek Yitimi, derhâl MEB bürokratları tarafından masaya yatırılmalı, askerî erkan tarafından da iyice etüt edilmeli ve aciliyetle üniversitelerdeki tüm zorunlu dersler arasına 'Modernizm ve İnsan Okumaları' adı altında pedagojik dersler konulmalıdır. İlk öğretim düzeyinden başlayarak bu konuda mutlaka gerekli adımlar atılmalı; ayrıca bireylerin rûh sağlıklarının ve kişilik gelişimlerinin de, bu kariyer planlaması gereğince, ancak-ve-ancak Anlam Sağlığı'na bağlı olarak korunabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Doğrusu, onlarca üniversitemizdeki onlarca Sosyoloji Felsefe, Antropoloji, Halkbilim vb. bölümlerine marjinal bölümler olarak bakılması veyâ buralardan mezûn olan arkadaşlarımızın da, mezûn olduktan sonra bu konuda ortaya ekinler ve ürünler koy(a)madan başka mesleklere yönelmesi, görüldüğü gibi hazîn ve elîm sonuçlarıyla kültürel bir şok olarak önümüzde durmaktadır.

Kısaca Toplumsal Bellek Yitimi'nin epidemiyolojisine değindikten sonra, tekrar konumuza dönerek şimdi de (TBY) Toplumsal Sözyitimi (Toplumsal Afazi ya da Toplumsal Bellek Yitimi) tanımlamasını daha iyi kavramak adına, bir parça da nöropsikiyatri bilgilerimizi tâzelemekle yolumuza devâm edelim isterseniz...

Nöropsikiyatri'ye âit bir terim olan Sözel Bellek Yitimi (Afazi), nörolojik olarak şu şekilde açıklanmaktadır: "Bilindiği gibi, insan beyninde dil işlevleri için özel alanlar mevcuttur. Bu alanlar; sağ elini kullanan kişilerin hemen hemen tamamında sol beyin yarısında, sol elini kullananlarda ise en az %75 oranında yine soldadır. Konuşma merkezi sol beyin ön (frontal) lobunda, anlama merkezi yan (temporal) lobunda bulunur. Yazma ve okumayla ilgili merkez ise yan-üst (parietal) lobdadır. Bu merkezler arasında çok yönlü ve zengin bağlantılar vardır. Bu bağlantılar sâyesinde dil işlevleri birbirleriyle bağıntılı olarak kullanılabilirler. Çeşitli beyin hastalıklarının prognozu (seyri) sırasında bu merkezler veyâ bağlantılar da etkilenebilir. Bunun sonucu olarak ta ortaya çeşitli dil bozuklukları çıkar ki, bunlara genel olarak afazi denmektedir."

Filvâkî; beyin kabuğumuzda, adına lisân[dil] dediğimiz bu karmaşık mekanizmayı yürütmekte olan bu merkezler; görme ve işitme duyarları başta olmak üzere, duysal ve bilişsel yollardan algılanan verilerden yola çıkmakta ve öncelikle kelimeleri algılama, anlâmlarını kavrama, uygun anlâmlı kelime dizileri veyâ dizgeleri üretme ve bunları konuşarak ifâde etme şeklinde özetlenebilecek olan bir takım karmaşık süreçleri yönetmektedirler.

Tam olarak işleyimi hâlen açıklığa kavuşturulamamış bu karmaşık süreçler sâyesinde, "konuşma" ve "anlama" dediğimiz işlemler gerçekleştirilmektedir. Eğer bu beyin bölgelerinden bir ya da birkaç tânesi (yaralanma, damar tıkanması, beyin kanaması gibi) çeşitli nedenlerle hasâra uğrarsa, hasar gören bölgenin işlevine göre özel bir sözyitimi tablosu ortaya çıkar. Bu konu, tıbbî pratikte oldukça önemli olup, eş-tanı ile birçok farklı hastalık tipini de ilgilendirmektedir.

Özetle bu patolojiyi, âit olduğu tıbbî istilahta ayrıca ele alacak olursak; demek ki Sözyitimi, aslında tıbbî bir tanıdır: Yâni Afazi, insan beynini diğer canlılardan büyük oranda ayıran en önemli özelliklerden birisi olan "lisân" özelliğinin ve konuşma yetilerinin bozukluklarını tanımlamakta kullanılan genel-geçer bir terimdir.

Söz Yitimi ya da Afazi fizyolojik bir kökenli bir defisit (bozukluk) olsa da, öte yandan benzer klinik tabloya sahip olmakla birlikte, Afazi'den farklı olarak "psiko-etno-sosyo-ontolojik" bir kökene sahip olan Toplumsal Bellek Yitimi ise Dr. Sinan Canan tarafından şöylece tanımlanmaktadır: "...afazi (söz yitimi) ile aynı klinik tabloya sahip olan; ancak, afazide olduğu gibi organik bir rahatsızlığa, yaralanmaya ya da hasâra bağlı olmayan; organik açıdan tamâmen sağlıklı beyinlerde de görülebilen ve nispeten yeni tanımlanmaya başlanan bir sözyitimi tipidir. Teşhisi ve tanımı –benim bildiğim kadarıyla– ilk defa yazar Alev Alatlı tarafından yapılan TBY'de asıl sorun, iletişimde kullanılan kelimelerin anlâmlarındaki muğlâklıktır. Kelimeler, kullanılan kişiler tarafından farklı anlâmlarda kullanıldıklarında veyâ kelimelere farklı bağlamlara göre değişik anlâmlar yüklendiğinde, ortaya iletişimi engelleyen özel bir sözyitimi tipi çıkmaktadır. Görünen o ki, bu toplumsal 'hastalık' günümüzde yaşadığımız birçok kavramsal sorunun da temelini oluşturmaktadır."

Bu durum tespitinden hareketle kelimeleri ego temsilleri veya bireysel varoluşun simgeleştirildiği kümesel anlam kipleri olarak ele alırsak, Anlam Sağlığı=Rûh Sağlığı eşitliğinin çözüm kümesi üzerine, işte bu izlekte çok daha sağlıklı ve nitelikli düşünebileceğimiz kanaatindeyim.

Bu cümleden olarak dilerseniz şimdi de simgeleştirme nosyonu ile yolumuza devam edelim:

Denilebilir ki, insan zihninin temel özelliğinin "simgeleştirme" olduğu fikri, bir süreden beri nörobilimde de etkili olmaya başlamıştır. Nitekim, bu görüşün etkin temsilcisi olan Damasio bu konuda

şunları söylemektedir: “Benim görüşüme göre bir zihin sahibi olmak; bir organizmanın imgelere dönüşebilecek ve düşünce denen süreçte yönlendirilebilecek, ayrıca geleceğin tahmîn edilmesine arka fon oluşturabilecek simgeleştirmelerle birlikte buna göre plan yaparak bir sonraki eylemin / seçimin yapılmasına yardım edebilecek davranışlarının sinirsel, dilsel, bilişsel ve duygusal temsillerle oluşturulması anlâmına gelir.

İşte benim gördüğüm şekliyle nörobiyolojinin merkezi burada yer almaktadır: Yâni bir sinir hücresi devresinde öğrenme sonucunda meydana gelen biyolojik değişikliklerden oluşan sinirsel temsillerin zihnimizde imgelere ve kelimelere / kavramlara dönüşüm süreci; aynı zamanda, kendimize âit olarak duyumsadığımız bir kendilik tasarımı olan bir sinirsel temsile dönüşüm sürecidir.”

İşte tam da burada dev bir dil filozofu olan Ludwig Wittgenstein’a kulak vermek gerekir ki; O da şu cümlesiyle bize arka çıkmaktadır: “Dünya; şeylerin ya da nesnelerin değil, anlamların ve kelimelerin ürünüdür / bütünüdür.”

Demek ki; yukarıda sözü edilen imgeleştirme veyâ sinirsel temsillerin kelimelerle simgeleştirildiği olgusu; ayrıca da her kelimenin bir duygu ve biliş kipi taşıyarak bir çağrışım uzayına sahip olduğu bulgusu, böylece tartışmasız bir gerçek olarak önümüzde durmaktadır.

İşte eğitim bilimlerini en çok ilgilendiren husûs da, tüm bu bilişsel, psikososyal, târihsel, geleneksel, sinirsel, eğitimsel ve duygusal süreçlerin sırtlamış olduğu bilgi ve tecrübelerin; zamandan-zamana, mekândan-mekâna, bireyden-bireye, kalpten-kalbe, dilden-dile, gönülden-gönüle, 7’den-70’e, büyükten-küçüğe, emekçiden-işverene, aileden-çocuklara ithal edilerek değil, ancak-ve-ancak kültürleme yoluyla ihraç edilerek geçebileceği gerçeğidir.

Şu hâlde denilebilir ki, bu çürüklü modern zamanlarda yaşadığımız tüm sorunların temelinde, işte bu “kültürleme sorunsalı” yatmaktadır.

Nasıl mı?

Örneğin, Türkiye örnekleminde hareketle bir de Alev Alatlı’ya kulak verelim isterseniz: Şöyle diyor Sayın Alatlı: “Ben bu yaşadığımız kültürel şoka ya da simgeleştirme süreçlerimizdeki felçli dağara ‘Toplumsal Afazi’ diyorum. Çünkü kimsenin başına taş düşmedi, ama Türkiye insanların tıpkı travma (vuruk, incinme, sarsıntı, şok) geçirmiş afazi hastaları gibi, söylenenleri söylendiği biçimde anlamadıkları, televoile ağızıyla konuştukları, ağızlarından çıkanı formüle edemedikleri, bir türlü ezberlerini bozamadıkları, hipnotize edilmiş gibi demakrasi veya insan hakları hakkında sayıklamadan öteye geçemeyen anlamlı bir cümle kuramadıkları; dahası, kendi duygu ve düşüncelerini istedikleri gibi söyleyemedikleri bir duruma itilmiş olduklarını düşünüyorum ve de görüyorum.”

Demek ki, belki 100 yılı aşkın bir süredir, toplumumuzun kültürleme dinamiği çalışmamakta ve buna bağlı olarak kadîm sosyokültürel membâlarımız da, nesillerimizin amansız varoluşsal açlığına çâre olabilecek şekilde hizmete sunulmamaktadır.

Bilmiyorum tehlikenin farkında mısınız?

Âileden başlayarak, sokağımızdan mahallemize, sitemizden komşularımıza, okullarımızdan üniversitelerimize değin; ahlakî ve millî seciyelerimiz, kelimelerimiz, ezgilerimiz, türkülerimiz, ilâhîlerimiz, hikâyelerimiz, efsânelerimiz, deyişlerimiz nerede; ve bizler, bu kültürel şokun veyâ akıl tutulmasının neresindeyiz, hiç düşündünüz mü?

Netice olarak, on yıllardır kimlik bunalımı yaşayan, sâdece kronolojik zamana yaslanan ve duvardaki takvim yapraklarını aşkın bir idealden yoksun bir şekilde koparan; buna karşın ontolojik zamanından ve

her ân'ından habersiz, kimliksiz, karakersiz, şahsiyetsiz ve belleksiz bir toplum olmaya yüz tuttuğumuzun farkında mısınız acaba?

Bu durum, toplumsal bir 'Bellek Yitimi' değil de nedir?

İşte tam da bu noktada belirtmek isterim ki, hâtırı sayılır bazı sosyal bilimciler; ayrıca TBY'nin 'öğrenilmiş' ve 'celbedilmiş' yönünün aslâ göz ardı edilmemesi gerektiğine vurgu yaparak, bunu anlayabilmek için yaşadığımız postmodern zamanların en can sıkıcı bayağılıklarına dikkat etmemiz gerektiğine gönderme yapmaktadırlar.

Örneğin, Sosyete dünyâsındaki aşklar, ayrılanlar, birleşenler, kavga edenler, hamile kalanlar, doğum günü partisi verenler, seks skandallarına karışanlar... Talk Show'lar... Sabah Programları... İzdivaç Programları... Dâ-vetler... Düğün ve nişan törenleri... Galalar... Reinalar... Lailalar... Kaçamaklar... Çapkınlıklar... Sarhoş ünlüler... Recep İvedik'e gülerken kendi nar-sizmasına taparcasına âşık olanlar... Ağız dalaşmaları ve ünlüler arası sataşmalar... Tarotçulardan ve Falcılardan medet arayanlar... Haftanın "en şıkları" ve "rüküşleri"... İşte tüm bu saymaca haberler, gazete sayfalarını kapladıkları kadar, televizyon programlarını, hattâ ana haber bültenlerini dahi meşgul etmekte ve toplumun tüm ilgi ve alâkasını celbetmektedir.

Örneğin, sokakta bir anket yaparak ve insanlarımızın dünyâda ve Türkiye'de olup biten siyâsî ve kültürel gelişmeler hakkında ne kadar bilgili ve haberdâr olduklarını şöyle bir sınamaya çalışın! Göreceksiniz ki, elde var 'sıfır' ya da rahmetli Atilla İlhan'nın deyimiyle "Elde var hüznü..."

Aynı anketi, falanca dizinin gelecek bölümünün nasıl sonuçlanacağı yönünde, [örneğin, Kurtlar Vadisi, Acı Hayât, İhlamlar Altında, Ekmek Teknesi, Asmalı Konak, Gümüş, Sıla, Asi, Avrupa Yakası, Binbir Gece, Aliye, Deli Yürek, Dudaktan Kalbe, Yaprak Dökümü, Doktorlar, Adanalı, Aşk-ı Memnu, Kavak Yelleri vb.] ya da falanca yarışmada kimin birinci olacağını [Dans, Dansöz, Şarkıcı, Popstar, Pop-Türküçü, Gözetleme Evleri, Yemekteyiz.....], yâhut ta filanca programda kimin "frikik" verdiğini sorarak popüler kültüre dâir başka bir sınama yapın!

Tatminkâr cevaplar alabileceğinizi temîn ederim...

Elde var hüznü, diyorum: Çünkü; geçenlerde sokaklarda yapılan bazı anketvarî röportajlarda, gençlerimizin tamamına yakını, erişkinlerimizin ise kahîr ekseriyeti, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı'nın kim olduğunu bilmemekte veyâ tereddütlü cevap vermekte; ancak öte yandan Polat Alemdar sorulduğunda ise, istisnasız herkesin Polat'ı (Necati Şaşmaz'ı) tanıyarak doğru cevap verdiği, esefle gözlenmiş ve tespit edilmiştir.

Buradan hareketle; toplumumuzun ve özellikle de gençlerin, nasıl da sorumsuzca ve umarsızca magazinsel bir dünyâya itildiğini (celbedildiğini); ya evlilik programları ve gözetleme yarışmalarıyla ya da dizilerle, kısacası televole kültürüyle oyalandıklarını sizler de görüyorsunuzdur.

Bütün bu arbedeye, "Bozuk Türkçe" kullanımını ve ciddî bir şekilde ahlâkî erozyona uğraticı "kültür emperyalizmi"ni de eklerseniz, sanırım meselenin nirengi noktasını yakalamış olursunuz! Hattâ, söz konusu durumun, iflâs eden ve mütemâdiyen karışıklık içindeki bir eğitim sistemiyle de desteklendiğini düşünürsek olursak, sorunun çok daha ciddî boyutlarda olduğunu berrâk bir şekilde sanırım tespit ve temyîz edebilirsiniz.

Hemen bu noktada; Alev Alatlî'nin 2020'li yıllardan bugünün Türkiye'sine bir bakışı olan, Schrödinger'in Kedisi / 1. Kitap Kâbus adlı kitabından, medyayı da ilgilendiren bir bölümü daha aktarmak istiyorum.

Şöyle devâm ediyor sayın Alatlî:

“...Sayın Yargıç, biz iddiâ ediyoruz ki, eski Türkiye’de, başından sonuna kadar konuşulabilmiş ve karara bağlanmış tek bir konu yoktur! Bütün konuşulanlar, katılımcıların mekânı terk etmeleriyle beraber belleklerden silinmiştir. Silinmeye mahkûmdular; çünkü, tartışmalarda kullanılan formatların katılımcıların zihinlerinde karşılıkları yoktu! Bütün yapabildiğimiz, ekolali aşamasındaki bebeklerde görüldüğü gibi, düzenli seslerin tekrâr ve taklîdinden ibâretti. Ayrıca seslerin birçoğu düzenli de değildir çünkü iki katılımcıdan biri mutlâka ‘yabancı dil’ kullanmaktadır.” (Dikkat buyurun!)

Öyle ki, sosyal hayâtımız ve yaşantımız bile, ancak şizofrenik tablolarla görüldüğü üzere, kavram haritalarımıza ve niteliksel dünyâımıza yabancılaşmış durumda. Örneğin, aşağıda yer verdiğimiz — aslında bir parça hepimizin hikâyesi olan— vatandaş Ali Bey’in hâl-i pürmelâline hep birlikte tanıklık ederek; rutin, sığ, sakîl ve kekre tadı veren lümpen yaşantılarımıza, biraz daha empati kurarak birlikte göz atalım isterseniz!

Vatandaş Ali Bey

“Vatandaş Ali Bey, sabah saat 7.00’de Casio masa saatinin alarmıyla gözlerini açtı. Puffy yorganını kaldırdı. Hugo Boss pijamalarını çıkarıp Adidas terliklerini giydi. WC’ye uğradıktan sonra banyoya geçti. Clear şampuan ve Dove sabunuyla duşunu aldı. Colgate ile dişlerini fırçaladı. Rowenta ile saçlarını kuruttu. Bill’s gömleğini ve Pierre Cardin takımını giydi. Duffy kravatını takmayı unutmadı tabii.. Lipton çayını içti. Sony televizyonda medya özetlerini ve flash haberleri izledi. Citizen kol saatine baktı. Aile fertlerine ‘çav’ deyip Hyundai otomobiline bindi. Blaupunkt radyosunu açarak, rock müziği buldu. Ağzına bir Polo şeker attı . Şehrin göbeğindeki Mega Center’daki ofisine varınca, Casper bilgisayarını çalıştırdı. Microsoft Excel’e girdi. Msn’de biraz chat yaptı. Ardında Mailbox’ındaki mailleri cevapladı. Sonra da Ofisboy’dan Nescafe’sini istedi. Saat 10.00’a doğru açlığını yatıştırmak için Grissini yedi.

Öğlen Wimpy’s Fast Food kafeteryaya gitti. Ayak üstü, Coca Cola ve hamburgeri mideye indirdi. Lavaboya geçip Protex sıvı sabunuyla ellerini yıkadı. Çıkınca Camel sigarasını yakıp Star gazetesini karıştırdı. Akşam üzeri iş çıkışı Image Bar’a uğrayıp JB’sini yudumladı, sonra köşedeki Shopping Center’a uğradı. Eşinin sipariş ettiği Persil Supra deterjan, Ace çamaşır suyu, eşi için Palmolive şampuan, ev için Gala tuvalet kağıdı, Sprite gazoz ve çocuğu için de Johnson bebe kolonyayı alarak Cash kasaya doğru yansı. Yeterince nakiti olmadığı hatırlayınca, diğer kasadan Bonus kartıyla faturayı ödedi. Hafta sonu eşi Münevver Hanım’la Galleria’ya giden Ali Bey, oradan çıkınca yeni sezon giysilere bakmak için Carouser’e uğrayıp, ardından Showroom’ları dolaşp Kinetix ayakkabı, Lee Cooper Blue Jean satın aldı. Akşam evde bir gazetenin verdiği TV Guide’a göz atan Ali Bey, kanallar arasında zapping yaparak, First Class, Top Secret, Televole, Paparazzi gibi programlar izledi. Aynı ânda Outdoor dergisini karıştırdı. Saat 22.00’ye doğru Show TV’de Türk dili kullanım zenginliği üzerine panel başladı. Konuyu sıkıcı bulan ve uykusu gelen Ali Bey, LCD televizyonunu kapatıp yatak odasına geçerken, uyuyacak olduğu için kendini mutlu hissediyordu.”

Bu örneklemede görmüş olduğunuz gibi, kültürel bağlamda kuşatılarak tüketim alışkanlıklarımız değiştirilmiş, ayrıca da enformatik sığılmızdan neşet eden Akıl Tutulması’yla birlikte düşünce melekeleri felce uğratılmış kaba tüketicilere dönüşmüşüz de, farkında değiliz!

Bu tespitlerden sonra, psikiyatrik desende eş-tanı (co-mordibite) dediğimiz başka bir izlekte yolumuza devam edecek olursak, Prof. Dr. Psikiyatir Kemal Sayar’ın; Afazi’yi, Aleksitimik Bozukluk’la bir ele almak gerektiğine vurgu yaptığına da ayrıca değinmek durumundayız.

Çünkü, kültürel belleğin ölümü, kelimelerin ölümüne; kelimelerin ölümü, dil’in ölümüne; dil’in ölümü, duygu ve düşüncelerin ölümüne; duygu ve düşüncelerin ölümü de bir ülkenin millî birlik ve beraberliğinin, yâni ulusal bağımsızlığının tamâmen ortadan kaldırılabilmesine gebe dir.

Sanırım şu an, bu apokalipsenin (kıyâmetin) ikinci aşamasındayız. Yoksa; siz de giderek duygusuzlaştığımızın ve tehlike çanlarının çaldığının farkında değil misiniz?

Bu cümleden olarak, Sayın Sayar'a göre Bellek Yitimi; duygular için söz yokluğu (Aleksitimi) anlâmına da gelebilmektedir. Çünkü bu kişiler; duygularını tanımakta, tanımlamakta ve anlatmakta zorluk yaşamaktadırlar. Nitekim, 30 yıllık bir geçmişe sahip olan Aleksitimi kavramının dünyâda daha yeni yeni tanınmaya başladığını belirten Prof. Dr. Sayar, özellikle psikosomatik rahatsızlıkları olanlarda, duyguları ifâde etmeye yönelik yetilerin daha az bulunduğunun da tespit edildiğini belirtmektedir.

Aleksitimi'nin buradaki anlâmı, tıpkı afazi gibi doğuştan gelen yapısal, birincil ve temel defisitler (bozukluklar) yüzünden değil de; bireylerin, psikososyal gelişim süreçlerindeki sorunlar nedeniyle duygularını ifadelendirememesiyle ve dolayısıyla zihinsel işlevište “duyguların ussallığından ve derinliğinden” yararlanamamasıyla karakterizedir.

Aleksitimi alanında yapılan bu çalışmalardan sonra, bugün gerek felsefede gerekse nörobilimde; duyguların düşünce süreçlerinde, insan dilselliğinde, kültür oluşturmada ve beyin-beden etkileşiminde oynadığı roller hakkında, artık oldukça nitelikli ve bilimsel dayanaklara sahip fikirler üretebiliyoruz.

Özellikle araştırmacılar ve kuramcılar; psikojenik ağrılarını ve anlamsızlık anaforundaki varoluşsal sancılarını bedenselleştiren hastaların ya da bu nedenle Toplumsal Bellek Yitimi'ne marûz kalanların; duygulanımda, söze dökmede, ifâde etmede, simgeleştirmede, (sembolleştirme: symbolisation) ve hayâl / fantazi üretim kapasitelerinde önemli sorunlar yaşadığını; yâni bu kimselerin, 'infantil kişilik' ya da “duygu ve biliş câhilleri” olarak tanımlanabileceğini ortaya koymaktadır.

Sayın Sayar, Aleksitimi'nin, duygular için söz yokluğu ya da yitimi anlâmına geldiğini; ancak bu klinik tabloya ilâveten üç temel özelliği daha bulunduğunu belirtmektedir:

Bunlardan birincisi, duyguları tanımakta, belirlemekte ve onları somatik-bedensel duyumlardan ayırmakta güçlük çekmek (emotif ya da kognitif afazi);

İkincisi, duyguları dışa vurmakta güçlük / zorlantı içinde olmak (iletişimde bellek yitimi ve iletişimsel davranış repertuarı yoksunluğu);

Ve üçüncüsü de somut ve soyut düşünmede, en önemlisi de kavramsallaştırmada ve simgeleştirmede güçlükler (akıl tutulması) yaşanmasıdır.

Denilebilir ki insan-teki, bu simgeleştirme etkinliği sâyesinde doğal çevresini değişime uğratarak bir kültür ortaya koyabilmektedir. Örneğin, insanın doğada yaptığı her türlü değişimi “kültür” içinde değerlendirme eğiliminde olan Cassirer için dil, mitos, din, bilim, sanat, ahlâk ve târih; insanın simgeleştirme etkinliğini gün yüzüne çıkaran en önemli kültür halkalarıdır.

Bu itibarla Sayın Kemal Sayar'a göre Aleksitimik insanlar, kendi kültür dağarlarından kopuk yaşadıkları için yeterince duygusal ve bilişsel olarak beslenememektedirler. Bu da onları, maalesef kültürel ve öz(nes)nel belleğini ve kolektif aklını yitirmiş bireylere dönüştürmektedir...

Bu bireyler, kendi özgün duygularını tanımadıkları için veyâ duygusal ve de bilişsel bir âidîyetler antolojisi (seçkisi) oluşturamadıkları için, kendilerini daha çok işlerine yoğunlaştırmaktadırlar. Başka deyişle yukarıdaki 'Vatandaş Ali Bey'i oynamaktadırlar! Bu insanlar, bu nedenle bizzarure işkoliktirler. Hayâl de kuramazlar. Okur-yazar oldukları halde okuma-yazma özürdürler.

Aleksitimi kavramına Türkçe olarak 'Duygu Sağır-lığı' adının verildiğini belirten Prof. Dr. Sayar; kendini anlatamayan, karşısındaki insanların da duygularını anlamakta güçlük çeken bu insanların, duygusal hayât-larının da çok kısır olduğunu, bunun da çok ciddî rûhsal sıkıntılara yol açabildiğini söylemektedir.



Pekâlâ, Toplumsal Bellek Yitimi'nin mâmulü olan Aleksitimikler nasıl anlaşılıyorlar?

Bu soruya, "Onları, belleklerini ve amaçlarını kaybetmiş, rûhları küntleşmiş kuru insanlar ya da kalabalıklar olarak gözlüyoruz" diye cevap veren Sayar; ayrıca şunları da belirtiyor: "Daha çok robotik, kuru, etrafına sıcaklık vermeyen insanlar olarak tanımlayabiliriz onları. Anlamak ve anlatmak zorlukları olduğu için en büyük zararları yine kendilerine oluyor. Öncelikle bedensel rahatsızlıklara daha sık yakalanıyorlar; çünkü ifâde edilmeyen duygular, bir şekilde vücutta kendilerine çıkış kanalı bulurlar. Bedenselleştirme (Somatizasyon) dediğimiz bu nevrotik durum, rûhsal çatışmaların bedensel hâdiselerle dışarı verilmesidir, aslında... Bu tür insanlar, bu nedenle daha fazla bedenselleştirme (Somatizasyon) gösterirler. Çünkü duyguları kelimelerle hayat bulamaz. Oradadır, bedenindedir ve ortadadır. Sonuç olarak öğütücü ve kaotik bir akıl-tutulması veyâ bellek yitimi yaşadıklarından dolayı, duygu ve düşüncelerini târif edemedikleri için, sürekli ya baş ağrısı, ya da karın ağrısı gibi benzeri psikojenik ve psikosomatik acılara düşürülürler."

Prof. Dr. Sayar'a göre; Aleksitimi, bir kişilik özelliği yâni bir psikiyatrik bozukluk olmaktan çok, Toplumsal Bellek Yitimi'yle tetiklenen ve sosyo-kültürel etkenlerle kronikleşen patojenik bir tablodur. Özellikle eğitimi az olan, ya da eğitimleri yüksek düzeyde de olsa duygusal alışverişin çok yoğun olmadığı âilelerde büyüyen çocuklarda ve bireylerde bu sorun daha fazla görülebilmektedir.

Sayar, Aleksitimi ile eğitimin alâkasını da şöyle kuruyor: "Duygularımızı isimlendirmek için kelimelere ihtiyaç duyarız, ancak yeterli kelime hazînesine sâhip olmayan insanlar, bu nedenle duygularını yeterince söze döküp isimlendirememektedirler. Bu durum da, maalesef anlâm sağlığını olumsuz etkilemekte ve giderek rûh sağlığını da alabora edebilmektedir." Heidegger'in dediği gibi; "Dünyâ, bildiğiniz kelimeler kadar anlamlıdır."

Son üç-beş senedir bu konuda çok ilginç çalışmalar yapıldığına değinen Prof. Dr. Sayar; meselâ ebeveynlerinden yeterince şefkat görmemiş çocuklarda; beynin duyguları işleyen bölümünün daha az geliştiğini belirterek, öte yandan yine kültürel olarak kalıcı ortak zamanların ve mekânların besleyiciliğinden yoksun kalan bireylerin de aynı kaderi paylaşarak psiko-sosyal bir bellek yitimine ve küntlüğüne marûz kaldığını ifâde ediyor. Sonuç olarak, âilemizden gördüğümüz şefkat, ilgi ve sevgi; beynimizin yapısını da değiştirebiliyor ve de geliştirebiliyor yani...

Netice itibâriyle, TBY'ne ve Aleksitimi'ye mârûz kalan çocuklar; çocukluklarında yeterince varoluşsal veri, kip, duygu, biliş, anlam, tını ve öz alamamış oldukları için; maalesef karşılardaki insanlara da duygularını ifâde etmeyi öğrenememekte ve daha ileriki yaşlarda, bu kabîl duyguları işleyecek olan duygusal, bilişsel ve nöral merkezlerini bu nedenle geliştirememektedirler.

İşte bu süreçte, modernizm-sonrası yaşadığımız tekno-yaşamların, bizi çocuklarımızdan nasıl da koparıp uzaklaştırdığını düşüncecek olursak; dahası, çocuklarımızın bizimle geçirmeleri gereken doğal zamanlarını bizimle değil de, yukarıda bahsettiğim medya ve TV. bataklıklarında geçirdiklerini düşündüğümüzde, zavallı çocuklarımızın ne denli ve hastalıklı bir afaziye, yâni Toplumsal Bellek Yitimi'ne ve de Aleksitimi'ye mârûz kaldığını artık siz hesap edin!

Belki bu çocuklar, erişkin yaşlarında gündelik hayâtlarını bir şekilde devam ettiriyorlar; fakat anlâm ve rûh sağlığı boyutunda kepenkleri indiriyorlar. Bu nedenle bu sorun, 'Duygu Sağırlığı' olarak ta isimlendiriliyor: Çünkü bu insanlar hem kendi duygularını hem de karşılardakilerin duygularını duyamıyorlar ya da anlayamıyorlar. Bu anomaliden nâşi, entelektüel yetersizliğe ve de iletişim beceriksizliğine de mâhkûm oluyorlar.

Diğer taraftan yapılan diğer paralel araştırmalar, Aleksitimiklerin daha çok psikosomatik hastalıklara ya da bozukluklara yakalandığını, ayrıca bâzi psikiyatrik rahatsızlıkların, —özellikle de

anksiyete bozuklukları, panik bozukluk veyâ post travmatik stres bozukluklarının— bu kişilikleri daha çok yakaladığını da göstermektedir.

Prof. Dr. Kemal Sayar, Türkiye'de yaptıkları alan çalışmaları özetlerken de, bazı önemli noktalar keşfettiklerini belirtiyor. Meselâ:

“...Sanıldığına aksine, intihâr edenlerde Aleksitimi yok veyâ çok az düzeylerde seyrediyor. Buna karşılık şiddet eğilimiyle temâyüz etmiş olan anti-sosyal kişilerde duygu-sağrılığı (Aleksitimi) çok daha sık görülüyor. Çünkü bu insanlar, sıklıkla dağılmış âilelerden veyâ sığlaşmış sosyal dokulardan geliyorlar. Bu nedenle, kişilik gelişimi için gerekli olan kültürel, törel, anânevî ve moral değerlerden yeterince beslenemiyorlar. Üst anlatılar oluşturamıyorlar. Özelde ailelerinden, genel olarak da toplumdan insânî deneyimler, duygusal özler, bilişsel aromalar, kültürel bağdaştırıcılar alamayan bu bireyler, netice itibâriyle künt bir kişilikle şiddet odağı olabiliyorlar. Sonuç olarak bakıldığında, başkalarının duygularını anlamadan ve hesâba katmadan kaçınılmaz bir şekilde Antisosyal özellikler edinerek, yakın çevrelerine dahi çok rahat şiddet uygulayabiliyorlar.”

Hâl böyle olunca, Alkol ve Madde Bağımlıları'nda da Aleksitimik bozukluk yüksek oranda görülüyor tabî ki... Hele son zamanlarda okullarımızda giderek artan şiddet olaylarını; yâni bir öğrencinin, arkadaşını veyâ öğretmenini dahi öldürmeye kadar varan öfke patlamalarını düşündüğümüzde, bu akıl tutulmasının ve duygu-sağrılığının gençlerimizi ne hâle getirdiğini varın siz hesap edin!

Çünkü bu gençlerimiz, hem duygularını anlatamıyorlar ve tanıyamıyorlar, hem de içlerindeki varoluşsal boşlukla birlikte yoğun bir anksiyete ve huzursuzluk yaşıyorlar.

Sayısı giderek artan bu gençlerimizle, zaman zaman klinik uygulamalarda veyâ psikolojik yardım ve destek olmak amacıyla RDM veyâ PDR merkezlerine başvurduklarında mütemâdiyen daha sık karşılaştığımı üzülererek belirtmek isterim.

Bu gençleri terapiye veyâ danışma sürecine aldığımda hep şu örüntüyle yüzleşmek zorunda kaldığımı da ayrıca belirtmek istiyorum. Şöyle ki;

Bu gençler; ne geçmişe tutunabilen deneyimleriyle 'o-bir-zamanlar-oradadır'lar. Ne de yaslanabilecekleri kişisel bir târihe ve de âdiyet kurabilecekleri anılara sahiptirler.

Aynı şekilde; ne geleceğe çengel atabilecek ve de tutunabilecek bir potansiyele; ne de 'o-zamanlarda-orada- olacak' şekilde bir ülküye ve ideale sahiptirler. Yâni, geleceğin çekim gücünü besleyen bir hedeften yoksundurlar.

Dahası; ne de şimdiki ânı yakalayacak ve kavrayacak şekilde 'şimdi-ve-burada' olmanın farkındalığı ve şükran duygusuna sahiptirler.

Sevgili Atilla İlhan'nın 'elde var hüznü' dediği vaziyet, bu hâl olsa gerek!

Evet! Elde; duygusuz, düşüncesiz, belleksiz, kimliksiz, hüznü, intihâr ve şiddet eğilimli, madde bağımlısı, manik-depresif, alkolik, agresif, histerik, bunalımda bir nesil var, maalesef..! İşte varoluşsal boşluk ve huzursuzluk derken bunu kastediyorum.

Denilebilir ki; Toplumsal Bellek Yitimi, Afazi ve Aleksitimi, işte bu duygu durumundan ötürü gençlerimize daha da çok musallat oluyor!

Başka deyişle beher birey olarak,  
Yaşamın öznesi olamadığımız için,  
Tersine, yaşamın nesnesi hâline geldiğimiz için,  
Ayrıca duygu ve bilişlerimizi kaybettiğimiz için,  
Geçmiş kök salan geleneksel kodlarımıza yabancılaşarak kültürel belleğimizi de kaybettiğimiz için,

Şimdi-ve-burada'ki yaşamın gizini; teknomedyatik ve gündelik bir koşturmacadan kurtaramadığımız için,

Ve en önemlisi de, geleceğe tutkuyla kanat çırpma yerine; geleceğe itildiğimizi ya da fırlatıldığımızı duyumsadığımız için,

Sürekli olarak bu ontik(maddî) şeyler bataklığı'nda debeleniyor, debelendikçe batıyor; battıkça da maalesef "Suya düşen yılanı sarılır" misâli elimize / önümüze hangi reçete konuyorsa veyâ neye ulaşabiliyorsak ona sarılıyor ve böylece de son bir umutla görece kurtulacağımızı veyâ arınacağımızı sanıyoruz.

Cemil Meriç'in dediği gibi: "Ne gülüyorsun? Anlattığım senin hikâyen!" Evet! Üstâdın dediği gibi, bu post-modern durum ya da bellek yitimi, aslında hepimizin hikâyesi...

Pekâlâ! Bu duygusal ve bilişsel çürümenin, başka deyişle Toplumsal Bellek Yitimi'nin önüne geçmek için neler yapılabilir?

Öncelikle sağlıklı bir durum tespit yapmak adına, yapılacak ilk şey "televizyonu kapatmak, hayâtı açmak" gerekiyor!

Daha sonra, kendimize günde en az yarım saat okuma saati ve yeri ayarlamamız; sohbet kültürünü inşâ etmemiz; evimizdekilerle sohbet etmeye çalışmamız; aile içi birliktelikleri besleyecek ve birlikte daha çok zaman geçirebileceğimiz etkinliklere yaşamımızda yer vermemiz; günlük yazmamız veyâ çok sevdiğimiz bir şiiri baştan sona kadar ezberlememiz; kısa hikâyeler okuyarak kıssâdan hisseler çıkarmamız ve en önemlisi de yaşamın bilgeliğine itimâd ederek birbirimizde yurt tutmaya çalışmamız gerekiyor.

Modernizmin; 'insan, insanın kurdudur' argümanının yerine, Anadolu medeniyet havzasındaki; 'Sevelim, sevelelim: Çünkü, insan, insanın yurdudur', erdemine sınıksız sarılarak bu düsturu samimî bir şekilde yaşamamız ve de yaşatmamız gerekiyor.

Ayrıca, birey olarak kalbur üstü günlük bir gazeteyi mutlaka takîp ederek okumalı, aylık yayın yapan Genç Gelişim, Genç Öğrenci, Genç Beyin, Beyin Gücü, Kişisel Gelişim, Eğitimbilim, Bilim ve Teknik, Bütün Dünya, Popüler Psikiyatri, Popüler Bilim, Tarih Bilim, Popüler Tarih vb. süreli yayınlardan en az birini takip etmeliyiz.

Biraz daha erişkin yaşlardaysanız, yâni güncel siyâsete ve aktüaliteye daha çok meraklıysanız; National Geographic, Atlas, Yeni Aktüel, Aksiyon vb. dergileri de okuyarak lisânınızı ve belleğinizi sürekli bileğlemeye ve tazelemeye çalışmalısınız! [Sizi temin ederim, bu eylem planına hemencecik başlarsanız, hem kendi anlâm dağarınızı besleyerek varoluşunuzu doyurabilir, hem de anlam tüketen değil, anlam üreten bir birey olursunuz!]

Şâyet daha erişkin yaşlardaysanız ve daha çok Edebiyata ve akademik çalışmalara meraklıysanız; o zaman da mutlaka, Ada, Hece, Türk Edebiyatı, Sözcükler, Virgül, Kertenkele, Keşkül, Doğu-Batı Düşünce Dergisi, Varlık, İktibas, Türkiye Günlüğü, Beyân, Sızıntı, Leman, Matematik Dünyası, Zafer, Birikim, Köprü, Tasavvuf, Akademik Araştırmalar Dergisi, Toplum-Bilim, Yedi İklim, Yedi Kıta, Newsweek Türkiye, Ümrân, Capital, Forbes, Geo, Yeşil Atlas, Türkiye Araştırmaları, Avrasya Araştırmalar Merkezi, Cogito, Ünlem Sanat Dergisi, vb. dergilerden en az birini düzenli olarak okumaya çalışmalısınız.

Çünkü Afazi'yi ya da Aleksitimi'yi yenmek ve aşmak, ancak-ve-ancak lisân dediğimiz aracın tabiatını anlamaktan geçiyor kanaatindeyim.

Filvâkî, kullandığımız tanım ve kelimeler genelde tek bir anlâma gelmez. Kelimenin tek doğru anlâmı, bizim bildiğimiz anlâmı da olmayabilir; ve genellikle de durum budur. Koşullara, bağlamlara ve kişilere göre, aynı kelimeler, farklı anlâm bulutlarını ve çağrışım uzaylarını ifâde etmek için de

kullanılabilirler. Bunu bildiğiniz takdirde, kelimeler üzerinde kopan kavgalardan fayda ummanın ne kadar da beyhûde bir beklenti olacağı kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Şöyle ki; tanım aralığı belirlenemeyen kavramlar üzerinde tartışmak, E. F. Schumacher'in "iraksayan sorunlar" diye nitelendirdiği sorunlar kapsamına girer ki, bu sorunların çözüm kümeleri "sonsuz"dur. İkili, yâni "ya o / ya bu" mantığı çoğu zaman bu sorunların çözümünde yetersiz kalmaktadır. (Örn. Ya gericisin, ya da ilerici! İyi de, neye göre?).

Bu kaba mantığın ötesinde, yeni bir argümantasyon aracı olarak "hem / hem de" yaklaşımının, toleransın, empatinin, yâni "saçaklı mantığın (Fuzzy Logic)" kullanılması, bir dereceye kadar da olsa, yeni bir düşünce yolu açması bakımından fayda sağlayabilir düşüncesindeyim.

İşte bu analitik düşünce melekesi, tolerans, empati, ötekini anlamak, uzlaşa ve diyalog gibi entelektüel erdemleri; ancak-ve-ancak yukarıdaki okumaları yapabildiğiniz oranda kazanabileceğiniz düşüncesini taşımaktayım. Yâni sorun, az okuyan, ama çok konuşan bir toplum olmamızla da ilgili...

Bu hamervâhlık, bizi bağınazlığa ve kaba-saba bir milliyetçiliğe de götürüyor, değil mi? Çünkü bir şey "ya öyledir ya da öyle değildir"; "ya siyahtır ya beyazdır"; "belirsizlik", "bulanıklık" ve "gri yoktur" anlayışı, sosyal bilimlere veyâ psikoloji bilimine taşındığında iki olgu ile karşılaşılır: 1) İnsan mühendisliği, 2) Karşı Aktarım Baronluğu: Yâni her hâlükârda siyâset meydanında, iletişim bağlamında, kamusal alanda ve de özellikle terapi ortamında kırıncı bir şekilde muhâtabını 'damgalamanın' veyâ 'indirgemenin' keskinliği geçerli olur.

Bu ikili mantığın açılımındaki 'insan mühendisliği' ya da 'psikoterapi danışmanlığı' da, kaçınılmaz olarak ya otokratik ötekileştirme ile ya da en azından jakoben/tepeden-inmece yönetimlerle sonuçlanır.

Bir taraftan söylemler de giderek keskinleşir. Çünkü bu düşünce silsilesine sahip olan terapistte ya da hekime göre "doğru" tektir. Aynı şekilde, siyasetçiye göre de; tanı, tektir. Tedavî bellidir. Semptomlar ortadadır. İnsan-teki bir şeydir artık. Yeterince kurcaladıktan veyâ eşeledikten sonra, 'mühendislik-ürünü-insan-teki' belirli ilaçlarla ve tekniklerle, hattâ yasal düzenlemelerle tıpkı civataları ya da contaları değiştiriliyormuş gibi soğukkanlı hareket edilerek tedavi(!) edilmelidir.(!)

Bu hastalıklı anlayışa göre, gerekirse Foucault'un şiddetle eleştirdiği ve işâret ettiği gibi ; iktidarlar veyâ erkler de buna âlet edilerek muhtıralar servis edilmeli; ultiमतolar verilmeli, dezenformasyonlar yapılmalı, toplum mühendisliğine soyunulmalı, üniversiteler ve basın-yayın marifetiyle bellekler felce uğratılmalı, güyâ psikoterapiler süreceleştirilmeli veyâ iknâ odaları kurulmalı; mahâl baskısı bahâne edilerek kavramlar soysuzlaştırılmalı; hattâ üst-anlatılar, retorikler veyâ andıçlar, tokmağı başkasının elinde olan medya davulcuları marifetiyle salık verilmeli ve böylece potansiyel tüm öteki sorunlar da kökten halledilmelidir.

Sizi temin ederim, siyâseten yaşamış olduğumuz tüm tıkanıklıkların kökeninde de, işte bu kıyısından köşesinden bulaşmış olduğumuz Toplumsal Bellek Yitimi ve de katatonik Akıl Tutulması yatmaktadır.

Kamusal alanda, kamusal bir insan-teki dizayn etmeye çalışanlar, sosyal insanı en baştan kendi iktidarlarına ve sanrılarına fedâ ederek; topyekun gelecek nesillerimizi ve 5000 yıllık geçmişe dayanan millî ve mânevî belleğimizi, dilimizi, anânemizi, geleneklerimizi, ahlâkî seciyelerimizi, törel ve örfî kiplerimizi, sosyo-kültürel köklerimiz ve âfdiyetlerimizi, âdetâ kanaviçe gibi yüzyıllarca işlediğimiz deyişlerimizi ve türkülerimizi nasıl da bir ânda silivermeye kalkışıyorlar?

Ahh ki...! Ah...!

Bunda, zımnen başarılı oldukları da maalesef su götürmez bir gerçek!

Pekâlâ nasıl oldu da tıp, psikiyatri, sosyal bilimler ve şimdilerde daha da çok tezâyüt eden pop-psikoloji bu noktaya geldi!

İşte cevabı:

Bildiğiniz gibi Bilimde de, kiliseler ve paradigmlar vardır. Şöyle ki, Newton'un mekanik ve siyah–beyaz dünyâsında; birey, ya 'sağcı' ya da 'solcu' olur. Tıpkı bir fotonun aynı zamanda hem cisimcik hem de dalga olması düşüncesinin saçma olduğu inancı gibi...

Bu meyândaki egemen paradigmaya göre; dolayısıyla hem 'solcu' hem de 'sağcı' olduğunu savunan birisi ciddîye alınmaz. Hattâ döneke veyâ ajan olmakla suçlanarak linç bile edilebilir.

Ya da daha güncel bir örnek: Hem Laik hem de Müslüman olunabileceği şeklindeki bir iddiâ, ya kabûl edilemez bir yozlaşma olarak nitelendirilir, ya da marjinal bir tutum olarak bir kenara itilir. Newton'un dünyâ görüşü, bu şekliyle edebiyâta da yansır. Meselâ, roman karakterleri de, ya iyi ya da kötü, ya kahraman ya da korkak olurlar. Hemen her zaman belirli bir hedefe hizmet etmeleri, iyilik ya da kötülükte tutarlı olmaları gerekir. Bu nedenle, karakterleri bu kurala uymayan bir eserin roman olmadığı sonucuna bile varılabilir.(!)

Başka bir örnek ise, müziktir. Müzikte notaların, "do–re–mi" gibi kesin/matematiksel sesler şeklinde düzenlenmesi Newtonyen dünyâ görüşünün vesâyetindeki Birinci Aydınlanma Çağı'nın sonuçlarından. Bu kaba dünyâ görüşüne ayak uydurmak sevdâsıyla, maalesef Türk müziğinin ara tonları [ki uzmanların belirttiğine göre, bir zamanlar bu topraklarda 600'ü aşkın makam ve ara ses olduğu söyleniyor], Batı anlayışınca yok sayılarak, zamanla beğeniden de düşer olmuştur. Sonuç olarak şu ân elimize kala kala 40-50 makamdan oluşan bir Türk Musîkîsi kalmıştır.

Özümüle, Birinci Aydınlanma Çağının bağınaz mürîdleri olarak bir kimlik inşâ etmeye kalkıştırmızdan ötürürü ki; işbu duygu-sağrılığı ve akıl tutulması, tabiâtiyle hem tınısal ve müzikal olarak ezgisel derinliğimizin kaybolmasına, hem de mimârî ve estetik fakirleşmeyle birlikte ayyûka çıkan bir kültür erozyonuna yol vermiştir / vermektedir.

Demek ki, 'klasik fizik'in "doğru tektir" aksiyomunun kabulü, 'hem o, hem de bu' anlayışının reddi esasına dayanmaktadır. Bu itibarla Newtonyen Fizik'te, gri alanlar, "şahsiyetsizlik, yozluk, bozukluk" anlâmına geldiği için, bu alanlar yüzyıllarca yok sayılmışlardır. 'Klasik Fizik'in bu "mekanize" dünyâ görüşünün sarsılmaya başlaması ise, ancak 1920'lerde filizlenen Parçacık Fiziği'ndeki ya da Kuantum Fizik'indeki ilerlemelerin sonucunda olabilmıştır.

"Yeni Fizik" diye bilinen kuantum fiziği, bilim dünyâsının "doğru" anlayışını altüst etmiştir artık. Çünkü siyah–beyazcı 'Newtonyen Fizik'in aksine, "Yeni Fizik'te "Kesinlik" yoktur! Tek doğru da yoktur" aksiyomu artık yepyeni bir paradigma olarak bizleri karşılamaktadır! Başka deyişle, "Hiçbir şey kesin değil, hiçbir şey de imkânsız değildir." aksiyomu, 'Yeni Fizik'in mihenk taşı olmuştur!

Şimdi diyorsunuz ki, konu buraya neden ve nasıl geldi?

Açıklayalım:

Makalemizin başından beri vurguladığımız gibi; toplumsal olarak belleğimizi yitirmiş olmamız bizi düşünsel olarak tembelleştirdiği için, bu akıl tutulmasıyla birlikte muhataplarımızı damgalamaya pek de hevesli olduğumuza ve rakiplerimizi Newton'nun ikili mantığı ile sınıflandırmanın nasıl da işimize ve kolayımıza geldiğine bu vesileyle açıklık getirmek istiyorum sadece...

Demek ki; dev bilim insanı Albert Einstein'ın "Matematik kesin olduğunda gerçeği yansıtmaz, gerçeği yansıttığında da kesin değildir" saptamasıyla dikkatleri üzerine çeken kuantum devrimi, ışığın

hem dalga serileri hem de cisimcik bölüklerinden oluştuğunun tespit edilmesiyle birlikte reddedilemez bir olgu hâline gelmiştir.

Yani, bir insan hem laik, hem muhâfazakâr hem de liberal ve özgürlükçü olabilir. Neden olmasın?

Dahası, ışığın dalga veyâ cisimcik niteliğini gözlemci ile adetâ bir diyaloga girerek belirttiğinin ortaya çıkması ise işleri daha da karıştırır vaziyettir.

Bu bulgunun telmîhi; yani hekim, anne-baba, bürokrat, devlet veyâ terapist olarak bireyle diyaloga girdiğinizde; O'nu nasıl görmek istiyorsanız öyle göreceğinizi veyâ O'nun da kendisini size öyle göstereceğini; böylece yanılısamaya düşerek danışmanınızı, hastanızı veyâ muhâtabızı tektipleştirebileceğinizi hiç düşündünüz mü meselâ?

Yani, zaten Toplumsal Bellek Yitimi'nden ve duygu sağırlığından dolayı derinliğini kaybetmiş bizler için, öteki dediğimiz insanları damgalarken kullandığımız Newtonyen mantık ve kelimelerle nasıl bir sağlıklı iletişim kurabiliriz ki?

Sanırım Arşimed'in "Evraka! Evraka!" diye bağırdığı o meşhûr 'su ve tas' deneyinin, 'Kuantum Fizik'indeki karşılığı; ışığın hem 'Dalga Serileri' hem de 'Cisimcik Bölükleri'nden oluştuğunu saptayan bu yeni bulgudur.

Şöyle ki, herhangi bir ışık kaynağının, meselâ bir ampulün, önüne dalga detektörü koyulduğunda, ışığın dalga niteliğini açık ettiği, oysa cisimcik detektörü kullanıldığında cisimcik niteliğini sergilediği pekâlâ saptanabilmektedir. Yâni bu deneyin imâsi; ışığın, biz onu nasıl görmek istiyorsak, kendisini bize öyle gösterdiği! (İlginç!)

Öyle ya da böyle, "Yeni Fizik," önümüzdeki yüzyılın dünyâ görüşüne damgasını vuracak yeni anlayışlar getirmiştir. Tıpkı 'klasik fizik'in "Birinci Aydınlanma Çağı"nı başlatıp, günümüze hâkim olan ve yazımızın en başından beri değindiğimiz "modern" ve "mekanize" dünyâ görüşünü şekillendirdiği gibi; "ikinci Aydınlanma Çağı"nın da, en başta sosyal bilimlerdeki çalışmalara yorumsayıcı bakışı radikal bir biçimde değiştireceği öngörülmektedir.

Kanaatim o ki, bu nesep çizgileri bizi Heidegger'in ontolojisine götürmeye de çoktan adaydır.

Neden mi? Çünkü, 'Varlığı' ve 'Fenomenoloji'yi kavradığımız ölçüde, belirsizliğe ve bulanıklığa alışarak, kaostan korkmamayı öğrenebiliriz diye düşünüyorum.

Bunu önemişiyorum, çünkü; modern çağın kokuşuk zamanlarında yaşamaya ve de tutunmaya çalışan bireyler olarak; bir taraftan bizi kuşatan bu lâşeli çamurun eriyiği olduğumuzu, bir taraftan da tüketim tapınaklarında içsel fakirliğimizi ve erdem yitimimizi ödünlemek için daha çok tükettiğimizi ve böylece hazzımıza tapınarak mutlu olmaya çalıştığımızı üzülerek gözlemliyorum.

Görece mutlu görünen, haz almaya veyâ tatmîne koşutlu olan yaşamlarımızın ardalanında, anlam yitimini, bellek yitimini, duygu-sağırlığını, boşluk hissini ve maskeli bir depresyonla 'ölüme-giden-varlık' olarak korku ve titremeyi yaşıyoruz.

Zahîrde görünen zenginliğin tamamlayıcı parçaları olan büyük evler, lüks arabalar, az çalışıp çok kazandıran keyifli işler ve ayrıca mutluluğun tamamlayıcı parçaları olan şöhret, her arzunun gerçekleşmesi, devamlı güzel, yakışıklı, seksi ve istenen / sevilen birisi olmak ve türevleri; aslında tam da bellek ve anlam yitimimizin psikopatolojisi olarak kendisini dışa vurmaktadır.

Ne yaparsak yapalım bir şeyler hep eksik kalıyor! Çünkü içimizde itminan ve fanîlik duygusu yok. Cennetinden ümîdini kesmiş zavallılar olarak kendimize bu yaşlı gezegenimizde bir tekno-cennet inşâ etmek için çırpınıp duruyoruz.

Bu motivasyon ile eksiklikleri tamamlamak isteyenler veyâ daha çok kazanarak ve de satın alarak çok daha mutlu olacaklarını düşünenler, bir türlü bekledikleri mutluluğu yakalayamayınca; patolojik bir kısırdöngü ile, ya denkleme bir hatâ yaptıklarını düşünüp daha fazla çalışmaya devâm ediyorlar, ya da bu oyunsal-kurgusal-saymaca ve maddî (ontik) gerçekliğe çok daha fazla kendilerini kaptırıp, üretim ve tüketim arasında sıkışıp kalarak sâhici (otantik ve ontolojik) gerçeklikten giderek daha da çok uzaklaşıyorlar.

İşbu var-oluşsal ve insânî kopmayı görenler de, göremeyenlerin “Affluenza Hastalığı”na yakalandığını söylüyorlar. Pekâlâ, tamâmıyla Toplumsal Bellek Yitimi’ne ve Akıl Tutulması’na dayanan ve son yıllarda adından sıkça söz ettiren ve “Affluenza” denilen bu postmodern hastalık da nedir ve ne menem şeydir?

Şimdi de kısaca bu patojenik hastalığa değinelim isterseniz.

Affluenza, aslında tüketim kültürü eleştirmenleri tarafından üretilen ve kullanılan bir terimdir. Kısaca, refâh (affluence) ve grip (influenza) kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Kaynaklar ise bu terimi şöyle tanımlıyorlar: Affluenza;

1) Acı veren, bulaşıcı olan ve de sosyal olarak bulaşan; ve daha fazlasını ısrarla istemeye sebep olan bir israfla karakterize olan, anlam ve bellek yitimiyle ortaya çıkan kaygıyı daha çok tüketimle yatıştırmaya çalışan, ve sonuç olarak daha çok borç ve daha fazla çalışma hastalığı olarak bireysel varoluşu vakumlayan bir anomalidir.

2) Ayrıca, enformatik cehâletini ve bellek yitimini çevresine ayak uydurma gayretiyle gizlemeye çalışan ve sonuç olarak şişkin, tembel ve doyurulmamış duyguların esîri olan riyâkâr bir ego profilidir.

3) Bu durumla bağlantılı olarak Amerikan Rüyâsı’nı inatla izleme sonucu oluşan borçluluk, isrâf, çok çalışma, stres ve maskeli depresyon salgınıdır.

4) Ayrıca, ‘Ekonomik olarak büyüme’ saplantısı ve de bağımlılığıdır.

5) Özetle; bireyin, içsel olarak ne kadar yoz, sığ, fakir ve mutsuzsa; dışsal olarak kendisini daha da abartılı imaj-makerlarla ve enstrümanlarla zengin ve mutlu göstermeye çalışmasıdır.

Bütün bu tanımları daha anlaşılabilir hâle getirmek için ayrıca şu Affluenza tanımını da kullanabiliriz: “Affluenza, para ve servetle sağlıklı bir ilişki kurmaktır. Başka deyişle bireyin; ‘Anlam Kaybı’, boşluk hissi ve bellek yitimi ne kadar patolojikse, o oranda seküler ve sentetik bir dünya görüşünü benimseyerek salt olarak tüketim eksensiz yaşamasıdır.”

2005 yılında Clive Hamilton ve Richard Denniss tarafından yazılan ve Avustralya’da basılan Affluenza kitabına göre terim Amerika’da 1997 yılında yayınlanmaya başlanan aynı isimli bir belgeselin ardından popüler olmuştur. Belgeselin yapımcısı olan John De Graaf’ın, aynı isimde ortak yazar olarak yazdığı başka bir kitabı daha vardır.

Ayrıca, Affluenza’yı bütün boyutları ile görmek, sebepleri ve tedâvisi hakkında fikir alabilmek için Psikoterapist ve Affluenza otoritesi olan, Jessie H. O’Neill’in görüşlerine bu vesîleyle ayrıca başvurmalıyız. O’Neill, Affluenza’yı kendi klinik tanımını ile şöyle tanımlıyor:

“Affluenza; para ve servet arzusu veyâ sâhibi olma sonucu oluşan veyâ şiddetlenen biriktirme bağımlılığı, karakter eksiklikleri, psikolojik yaralar, nevrozlar ve davranış problemleridir. Başka deyişle, bireysel anlâmda sosyo ekonomik fark olmaksızın bir insanın parayla sağlıklı ve [defakto ] işlevsiz bir ilişki kurmasıdır. Aynı şekilde bu hastalık, hayâtımızda paranın devâmlı tasa/en-di-şe/kaygı kaynağı olduğu davranışlar şeklinde de kendini gösterir.”

Psikolog Oliver James ise Affluenza hakkında şöyle diyor : “Neredeyse hepimiz daha büyüğünü ve daha iyisini istiyoruz. Evler, arabalar, televizyonlar. Kendimizi kazandıklarımız, sahip olduklarımız, görünüşümüz ve şöhretimizle tanımlıyoruz ve bu bizi daha önce hiç olmadığımız kadar umutsuz kılıyor ve de sürekli yerinde saymaya (patinaja) düşürüyor.”

James’e göre sıkıntı, neyi istediğimizle neye ihtiyacımız olduğu arasındaki kafa karışıklığımızdır. Ya da bu konuda, gâh patolojik gâh nevrotik düzeyde kanıksadığımız Akıl Tutulması ve de Bellek Yitimi sonucunda yaşadıklarımızdır. Çünkü Affluenza ile birlikte; kendimize ve etrafımızdakilere, kapital değerlerle (lenslerle) bakarak ölçme takıntısına da düşer oluyoruz.

Bu noktada, dilerseñiz kendi kendimize aşağıdaki soruları sorarak, yer, gelmişken işbu hastalıkla kendimiz arasındaki mesâfeyi yordayacak bir fikir egzersizinde bulunabiliriz.

Sorumuz şu:

“Örneğın, herhangi bir şeyi yapmak için motivasyonumuz para mı? Yoksa bolca televizyonlara çıkıp, meşhûr bir yüze sahip olmak mı? Kazaklarımız, pantolonlarımız ve saç stilimiz; biz öyle sevdiğimiz için mi öyleler, yoksa öyle olması gerektiğine inandığımız için mi öyleler? Koltuk takımımızı ya da yatak odamızı artık ihtiyacımızı karşılayamayacak kadar eskidiğı için mi değıştiriyoruz, yoksa yenisi çıktığı için mi?”

Varın gerisini siz düşünün!

Öte yandan, Affluenza’nın en önemli tehdit ve tehlikelerinden birisi de; gelecek nesillerin, mevcüt nesilden çok daha fazla bu hastalıkla içiçe yaşamak zorunda kalacak olmasıdır.

Örneğın, editör Lisa Jackson, bu tehlikeyi kendi tecrübesiyle şöyle anlatıyor: “Oğlum yedinci yaş gününe yaklaşırken anladım başımızın belâya girdiğini. Akrabalardan ve arkadaşarımdan gelen telefonlar durumu daha kötü hâle getiriyordu. Hepsi aynı soruyu soruyorlardı: “Luke’e doğum günü için ne alabiliriz?” Basit bir soru gibi görünse de, dürüstçe söylemek gerekirse oğlumun istediğı ya da ihtiyaç duyabileceğı bir tek şey bile aklıma gelmiyordu. Yatak odası şimdiden "Toys R Us"ın deposu gibi görünüyordu ve üstelik oğlum da bana doğum günü listesi için herhangi bir önemli ihtiyaçla ya da istekle de gelemedi”

Son zamanlarda alışveriş merkezlerindeki çocuklara dikkat ettiyseniz neden bahsettiğimi belki daha iyi anlayabilirsiniz. Bugünün çocukları gerçekten de eşyaların içinde yüzüyorlar. Milyon dolarlık pazarlama kampanyalarının hedef kitlesi olarak çocuklar, artık her açıdan aynı mesajın bombardımanı altındalar: “Daha çok al! Daha çok harca! Daha çok tüket! Daha çok şeye sahip ol! Mankurt ol! Belleğini çalıştırma! Anlam peşinde koşma! Sen bizim için çok değerli olduğundan, biz hepsini senin adına yapar ve hizmetine sunarız!”

Daha da kötüsü, çocuklarımız her şeyin fiyatını biliyorlar, ama değerini bilmiyorlar!

Sosyal Hizmet Uzmanı Julie Miller’ın tespiti ise işte bu noktada daha bir önem kazanıyor. Şöyle ki: “Şüphesiz çocuklar materyalizmden etkileniyorlar. Benim gördüğüm kadarıyla çocuklar bu enformasyon ve reklamasyon bombardımanından, en ciddi olarak 4. sınıfta etkilenmeye başlıyorlar. İlk o zaman kimin neye sâhip olduğuna dikkat ediyorlar. Bunlar çoğunlukla elbiseler oluyor ve çocuklar bu dönemden itibâren gerçekten kimin ‘ne’ ve ‘ne marka’ giydiğıyle ilgileniyorlar. Dikkat buyurun! Bu dönem aynı zamanda onların gelecek hakkında konuşmaya başladıkları dönemdir de. Gelecek, yani sürecekleri güzel arabalar ya da sahip olacakları büyük evler...”



Son yıllardaki ekonomik büyümeler ve kapitalizmin küresel açlığı dolayısıyla, bugünün âileleri daha önce hiç olmadığı kadar daha çok para kazanıyorlar ve biz her ne kadar çok geniş evlerde oturmasak ve çok lüks arabalar kullanmasak da; çocuklarımızı, önceki hiç bir neslin yapmadığı kadar şımartıyoruz. Biz şımartmasak büyükanneleri, büyükbabaları ya da yakın akrabalarımız bunu seve seve yapıyorlar zâten...

Ancak bu sorun, büyük bir soru işaretiyle yine önümüzde duruyor: “Çocuklarımıza ‘istekleri’ ile ‘ihtiyaçları’ arasındaki farkı nasıl öğreteceğiz? Ve onlar, bütün bu materyalistik etki ve televole kültürü ile çevrilmişken, bizim onları güzel ve dengeli insanlar olarak yetiştirmemiz mümkün olabilecek mi? Dahası, onlara anlam üretebilecekleri alışkanlıkları ve kendi ontolojik zamanlarına yaslanabilecekleri duyarlılığı ve zinde bir bellekten ya da anımsayıştan güç alan bir farkındalığı nasıl kazandırabiliriz”

İşte tam da bu izlekte, Hamilton ve Denniss’in kitabı ayrıca şu soruyu da nazara veriyor: “Şayet ekonomi çok iyi gidiyorsa, biz neden daha mutlu olmuyoruz?”. Yazarlar, Avustralya’nın gayr-i sâfi millî hasılâsının 1980’den 2005’e kadar ikiye katlandığını not düşüyorlar. Ancak “bununla beraber iyice anlaşıldı ki, gelir düzeyi belli bir düzeye ulaştıktan sonra yükselmeye devam etse de ulusal ve kişisel mutluluk nedense aynı oranda yükselmiyor”

Bu cümleden olarak yazarlar düşüncelerini şöyle özetliyorlar: “1990’ların başlarından beri Avustralya da; Amerika ve İngiltere gibi Affluenza mikrobunu, yâni para ve metâ ile ilgili sağlıksız büyüyen bir zihin meşgalesi hastalığını kapmıştır. Bu hastalık, tüketim kültürünün özendirilmesi mârifetiyle düzenli olarak kendisini sosyal ve bireysel düzeyde hâlen kuvvetlendirmektedir. Bizi de, ancak-ve-ancak tüketimimizle ve harcamalarımızla kendimize bir kimlik oluşturabileceğimiz ve böylece dünyâdaki yerimizi belirleyeceğimiz düşüncesine zorlamaktadır.”

Ayrıca, yapılan uzun soluklu ‘Mutluluk Araştırmaları’ sonucunda, şu ilginç sonuçlara da ulaşılmıştır. Mezkûr araştırma sonuçlarına göre, insanların mutlu olabilmeleri için gereksinim duydukları psiko-sosyal ve ontolojik ihtiyaçları önem sırasına göre aşağıdaki gibi sıralamışlardır.

- Aile içi ilişkiler ve destekleyici sevgi üretici aile,
- Dostluklar ve arkadaşlıklar,
- Yaptığı işin anlamlı olması ve mesleğini sevmesi,
- Güven ilişkisi ve emniyet duygusu,
- Genel sağlık durumu,
- Özgürlük ve biriciklik,
- Millî ve mânevî değerler,

Daha ilginç olan şu ki; ekonomi ve para bu sıralamada ilk yedi arasında yer alamamış ve daha da önemlisi, örneğin araştırmanın yapıldığı bu ülkelerde insanların gelirlerinin ve gayrisafi milli hâsılanın %60 oranında artmış olmasına rağmen, insanların mutluluk düzeylerinde ve hissiyatlarında %40 oranında azalma olduğu görülmüş.

İlginç!

Demek ki, gelişmiş ülkeler de bile ekonomi, para ve servet ile mutluluk arasında direkt bir korelasyon yok!

Tersine, ekonomik olarak güdümlülük ve de tüketim alışkanlıkları bağımlılık geliştirdiğimiz için giderek daha çok mutsuz oluyoruz.

Özetle; yukarıda derinlemesine özetlemiş olduğumuz psikodinamiğiyle bizleri mütemâdiyen esir almakta olan bu psikonevrotik durum, sinsice işleyen konformist bir yanılısamayla millî ve mânevî dinamiklerimizi her geçen gün giderek daha da tahrîp etmektedir.

Dahası bu hastalık, daha fazla tüketime, lüks hastalığına, tüketici borçlarına, çok çalışmaya, isrâf etmeye ve çevreye zarara sebebiyet verdiği için de, hem tüm insanlığa hem de gezegenimize zarar vermeye devâm ediyor.

Sonuç olarak bu modernizasyon işgalleriyle hem örtülü bir tüketim baskısına marûz kalıyoruz; hem de araçsal akılla hareket eden bir belleksiz insan-teki olarak, “psikolojik bozulmalarla, yabancılaşıma sendromuyla ve psikojenik acılarla” kıvranıp duruyoruz.

Daha da kötüsü; hayâtında kalıcı bağlar ve âdiyetler kurabileceği bir anlâm dağarcığı inşâ edemeyen görece-modern-bireyler olarak, —şimdilerde tüm gelişmiş ülkelerde nüksettiği gibi—, ‘kültürlü’ olarak değil; sâdece ya bir ‘tür’ olarak duygu durumumuzu değiştirici ilaçlar kullanmaya, ya da madde bağımlılığına veyâ alkol tüketimine sığınıyoruz!

Pekâla! Bu durumu böylece görmezlikten gelerek geçiştirmeye devâm edersek; gelecekte bizi ve ulusumuzu, Modernizmin bu hastalıklı çalılık ve bataklıklarda neler bekliyor dersiniz?

Söyleyelim...

Belleğini kaybetmiş ve akılı tutulmuşçasına paralize olmuş künt nesiller,

Bu ‘Akıl Tutulması’yla ya da “Toplumsal Bellek Yitimi”yle zihinsel ve entelektüel melekeleri dumûra uğramış kabız kalemler, yazarlar, düşünürler,

Maddeten rahat, mânen mutsuz ve tatmînsiz insanlar,  
Özgürlüğün olduğu, ama bağlılığın ve sadâkatin olmadığı evlilikler,  
Hakların ve halkların olduğu, ama paylaşımın olmadığı egoistik lümpenlikler,  
Maddîyâta saplanıp kalmış ve rûhu çoraklaşmış kuru kalabalıklar,  
Sosyal bukalemunluğa teşne ve sâhicilikten uzak kişilikler,  
Boşlukta ve hissizleşmekte patinaj yapan tekinsiz rûhlar,  
Yığıcılık, istifçilik ve servet tamâhkârlığı,  
Aslâ paraya tahvîl edilemeyecek olan değerlerin kaybı ile çölleşmiş gönüller,  
Servete, üne ve imaja fedâ edilen zavallı gelenekler ve görenekler,  
İnsanları şeyleştiren ve yozlaştıran rekabetçilik ve sadâkatsizlik,  
Aç gözlülük, egosantriklik, bayağılaşma ve bencillik ve asabiyet,  
Ahlâkî sapmalar ve insâniyetin çürümesi,  
Şefkatin, nezâketin ve asâletin öldüğü agresif ilişkiler,  
Çözülen âileler ve gettolaşmış yaşamlarda büyüyen kin ve nefret duygusu,  
Azalan sosyal destek ve dayanışmacılık,  
Artan incinebilirlik ve histeri,  
Altı oyulan samimiyet ve de soytarılık yaparcasına sahne alan riyakârlık ve siyâset,  
Savaşsız geçmeyen yüzyılların tanıklık ettiği ilkellikler,  
Kaybedilen bir bellek; daha da kötüsü târihte tatile çıkmış gibi, târihdışı kalmış ve de insan-  
dışlaşmış bir millet,

vs...,

Bu cümleden hareketle, belleğini ve kültürel dağarcığını kaybetmiş, ayrıca da bu nedenle duyguları sağırlaşmış insan-teki’leri olarak varoluşumuzu hissetmek ve duyumsamak için daha çok tüketmemeye ve böylece varoluşsal sancımızı ve anlamsızlık acımızı dindirmeye çalıştığımızın ne derece farkındayız acaba?

Dahası, şimdilerde tüm dünyayı kasıp kavuran, finans sektöründen başlayarak reel sektöre sıçrayan büyük ekonomik krizin kökeninde yine bu tüketim açlığının ve varoluşsal tatminsizliğin olduğunu da ayrıca belirtmem gerek yok sanırım.

Özetle, yukarıdaki tüm bu tespitlere dayanarak; aklı selîm olduğu kadar, kalb-i selîm de düşünebilen tüm sosyal bilimciler ve psikoloji bilimi insanları; total olarak insanlığın ne pahasına olursa olsun “vites küçülterek” Affluenza’ya ve tüketim kültürüne tepki vermeleri gerektiğine işâret ediyorlar.

Şöyle ki, bu güzîde bilim-insanları “insanlığın, hattâ devletlerin bile netâmeli harcamalarını ve gelirlerini azaltıp, âilelerini, arkadaşlarını, halklarını ve huzurlarını; paranın çok daha üzerinde ele alarak ve daha öne çekerek, yaşam amaçlarını ve politikalarını yeniden belirlemelidir.”, diye düşünüyorlar.

Belki, böylece ‘Yaşamın Bilgeliği’nin besleyici ve belirleyici olabileceği insanlık ekinleri yeniden ekilebilir; ve sonuç olarak sohbet kültürünün yaşatıldığı, edebî, mimârî, içtimâî ve insânî tüm ürünlerin devşirildiği bir dünyânın işçiliğine yeniden başlanabilir, diye düşünüyorum.

Hâl böyle olunca, yeniden konumuza dönecek olursak; tüm bunlar olup bitiyorken Rûh Hekimleri ve Psikologlar, Pedagoglar ya da Psikolojik Danışman’lar olarak, aslında en önemli sorumlulukların öncelikle bize düştüğü gerçeğini de göz ardı etmemeliyiz.

Bu anlamda, özellikle konformist modern psikolojinin ve psikoterapilerin ciddî bir eleştirisini yapmalı ve Onarımcı’lar olarak hemen işe koyulmalıyız, diye düşünüyorum.

Yâni; bu psikopatolojik Akıl Tutulması’nı, Toplumsal Bellek Yitimi’ni ve Kültürel Şizofreni’yi de hesâba katarak; öncelikle bir (Anti)Terapist veyâ (Anti)Kişisel Gelişimci olarak Modern Psikoloji’nin aşağıdaki tümörlerinden ve çürüklerinden bahsederek ve samimi itirâflarda bulunarak işe başlayabiliriz diye düşünüyorum. Şöyle ki:

1) Psikoterapi, maalesef Aydınlanma Çağı’yla birlikte tinsel ve metafiziksel ayağı yerden kesilen insan-tekine, güyâ aşkın tınılar ve tavsiyeler vermek adına, kutsal olanın / alanın yerine oynayarak, sonradan ortaya çıkan psiko-meddâhların ve öteki-sahte peygamberlerin uydurduğu bir kurmacadır daha doğrusu bir yanılsamadır.

2) Din ve Dil’in şâibeli ölümü, şahsiyetlerin ölümünü imlemekte, tüm bu psiko-sosyal cenâzelerin arkafonunda da, maalesef Tanrı’nın ölümü yatmaktadır. İnandığı en yüce değeri katleden, yâni inancını yitirmek pahasına köhne bir konformizme –dünyâdaki saymaca teknocennete– demir atan bireyler, derûnlarındaki ontolojik boşluğa dolgu ararken netâmeli bir şekilde dâimâ modern psikolojiye veyâ daha fazla tüketime başvurumaktadırlar.

3) Bu anlâmda, kelimelerin ve kavramların ölümü; ya duygu ve bilişlerin düğümlenerek travmatize ve somatize olmasına ya da nevrozlaşmasına yol vermektedir. Bu nedenle olsa gerek, gezegenimiz otantik bir “kültür” dokusuna yaslanmış insanlar tarafından kristalize edilemiyor; tersine, sadece tüketici bir ‘tür’ olan görece modern-barbarlar tarafından durmaksızın hunharca istilâ edilerek kirleniyor.

4) Dilsel korunaklarını ve de tematik tutanaklarını kaybederek anlâmsızlık anafonuna savrulmuş bireyler olarak her bir ‘modern-insan-teki’; psikoterapiye bellek tazelenmek için mi, yoksa kaybettiği belleği geri almak için mi gelir, bilinmez ama; her iki durumda da psikoterapinin nesep olarak asîl bir hizmet görmediğini; tersine, yüzeysel ve pansuman bildirgelerle behemehâl durumu geçiştirdiğini de itirâf etmek durumundayız.

5) Pekâlâ! Öte yandan, bir Psikoterapist olarak; Danışan'ınızın kronik bir 'Akıl Tutulması' yaşadığını bildiğiniz hâlde, ya da O'ndaki Aleksitimi'yi fark ettiğiniz hâlde, O'nun duygularını sömürmek adına, fazladan görüşmeler yaparak daha fazla dekont almakla, Affluenza denen o tüketim hastalığının bizâtîhî mikrobi olabileceğinizi hiç düşündünüz mü? Yâni; örneğin psikanaliz eğitiminin 5 yılı aşkın sürmesi, kezâ tedavi sürelerinin de 8 yılı bulacak şekilde devam etmesi tamâmen ticârî bir salvo değil de, nedir?

6) Daha da kötüsü, uzun yıllar boyunca sürdürülen ve artık tamâmen tüketim kültürünün bir enstrümanı hâline gelen psikoterapi sonucunda bireyler ve danışanlar, görece mesâfeler kat ettiklerinde ya da iyileştiklerinde; tüm bu kazanımlar Yaşamın Bilgeliği'ne veyâhut ta zaman aşımı dolaysıyla bireyin olgunlaşma sürecine ya da yetkinleşme yetisine değil de, sonuçlar neden direkt olarak işgüzarca terapistin ya da terapinin başarısına bağlanmaktadır. Şu hâlde, genelde psikoterapiler ve özelde terapistler; yaşamın bilgeliğinin ve niyetli bir eyleyen olan bireyin, tüm varoluşsal potansiyelinin ve olgunlaşma kapasitesinin meyvelerini hunharca yiyen, talan eden, isrâf ve istismâr eden veyâ sömüren mirasyediler değil de, nedir?

7) Bence, modernliğin meşrûiyetinin tartışılması ile terapinin meşrûiyetinin tartışılması aynı kefedele alınmalı ve en önemlisi de Tanrı'yı idealize edilmiş 'ben' ya da 'baba' olarak gören şu kaba-saba psikanalizin ardından , bu gürûh tam rezîl olacaklar derken yeniden ortaya çıkan 'Nesne İlişkileri' ve 'Kendilik' kuramının havârîleri olan neo-psikanalistlerin göremediği tek şey şu ki;

İnsan; bir şey değil, bir şahsiyettir.

İnsan, mevcûdiyettir.

İnsan, niyetliliklidir.

İnsan, hamurkâr ve emekçidir.

İnsan dediğin, varlığı besleyen ve varlıkla beslenen ontolojik bir farkındalıktır.

İnsanîlik ve beşerîlik, yaşamsal ve dinamiktir.

İnsan, daimâ yeni bir başlangıç için eşsiz bir var-oluşsal potansiyele sahiptir.

Erdemleri ve seçimleri ile insan, bir kültür ve kimlik mimârıdır.

İnsan, rolleri ve bireysel farklılıkları ile biricik ve tektir.

İnsan, indirgenemez ve başkasına benzetilerek yordanamaz bir derinliktir.

Kezâ insan, Tanrı'ya ve öteye en yakın olan; ve dolaysıyla da ölüme giden bir varlıktır.

Şu hâlde modern psikoloji, insanın yukarıdaki bütün bu mük-te-sebâtını hiçe sayarak, bize ne verebilir ki?

İşte bu yüzden modern psikolojinin çoğu kuramsal yaklaşımı ya da terapi tekniği; evcilik oynayan çocuklar kadar bile, bizi mutlu edememekte ve de itminân duygusu ver(e)memektedir.

Sözlerimi tamamlamadan önce;

Tüketim kültürünün,

Afazi (Söz Yitimi)'nin,

Toplumsal Bellek Yitimi'nin,

Duygu-sağrılığının (Aleksitimi),

ve Affluenza'nın (Tüketim Nezlesi) nasıl da toplumsal olarak estetik ve sanatsal yönümüzü törpülediğini belgelemek; ve ayrıca da, gençlerimizin maalesef giderek kaba ve küfürbaz dil kullanmaktan hoşlandığını da nazara vermek adına, izninizle top müzik kanallarında aylarca hit olarak kalmayı başarmış(!) olan bir İsmail YK şarkısı ile sizleri yüzleştirmek istiyorum:

İşte kaybolan belleğimizin ve yitirilmiş duygularımızın yerine ikame edilen bataklık ve çalılık şarkılarından bir tânesi:

Şapur Şapur!

Yine ben yalnız, yine ben damsız

Bir gel de, gör de, bak aman amansız

Şakayla-makayla başlanmış işler

Gürültü patırdı, kim kimi dişler  
Şappur şupur, kıppır kıppır  
Söyle bu devirde, kim beni ister?  
Beni beğeneni ben beğenmem,  
Benim beğendiğimi ise beni beğenmez!  
Yoksa ben tipsiz miyim, hae?

Hop diyorsun hiç aldırıyor!  
Hap diyorsun dönüp bakmıyor!  
Başkaları na'pıyor, şap(!) ayarlıyor!  
Yoksa ben zurna mıyım, hae?

Yanına çağırdı beni hayret ettim,  
Ulan tamam şimdi iş oldu dedim,  
Umarım benden pahalı içecek istemez,  
İşten de yeni kovuldum param yetmez,  
Gel bi'seyler içelim demez mi bana,  
Elimi tutup götürmez mi bara,  
O istedi votka, ben bir bardak su,  
Bardağa baktım içi buz dolu

'Na'pıyorsun' dedim, 'Barmen aklın başında mı?'  
Her neyse bizimki votkayı yudumladı,  
Herhâlde yaradı, yanıma yanaştı,  
Gömleğimin üst düğmesini açtı(!)  
Fırsat bu fırsat aman kaçıрма!  
Sırası geldi artık söyle bana!

Şapur şupur beni öp!  
Çıtır çıtır beni ye!  
Onlar acı, ben tatlı!  
Benden başka, böyle var mı?

Bum bum aklıma ben tüküreyim!  
Güm güm başım alıp bir yerlere gideyim!  
Öldüm bittim bittim, ben öldüm bittim, bittim ben!  
Dum dum ziller vurdu, bak yine beynime  
Zum zum kendine gel, sakın pes etme!  
Öldüm bittim, bittim ben, öldüm bittim, bittim ben

Şapur şupur beni öp!  
Çıtır çıtır beni ye!  
Onlar acı, ben tatlı!  
Benden başka, böyle var mı?

Hiç böyle olmamıştım uzun zamandır,  
Telefonum çaldı, arayan babamdı!  
- Nerdesin lan sen!  
- Burdayım baba!  
- Evin yok mu senin? Tuuu gelme bir daha!

Ulan evden de kovuldum, işten de kovuldum!

İş yok, güç yok; para yok, ev yok!  
Sustuk sustuk, kustuk kustuk!  
Kim ne dediyse sustuk!  
Önümdeki fıstık konuştu da konuştu,  
... aklımı da uçurdu!

Hayâl mi gerçek mi, rüyâ mı masâl mi?  
Çıkar mı çıkmaz mı? Tutar mı, tutmaz!  
Sorular sorular!  
Aklımdaki sorular!  
At bunları kenara!  
Çünkü karşıdaki yeter bana

Şapur şapur beni öp!  
Çıtır çıtır beni ye!  
Onlar acı, ben tatlı!  
Benden başka böyle var mı?

Söz-Müzik: İsmail YK

Bkz., J. F. Lyotard, Postmodern Durum, Vadi Yayınları, Ankara, ©1990.

Aphasia: Lâtince bir kelime; “a”, olumsuzluk eki, “phasis” ise “konuşma” anlâmında kullanılmaktadır. Total anlâmı ise, “konuşamama” ya da “söz yitimi” olarak kabul edilebilir.

Bkz., Max Horkheimer, The Eclipse of Reason (Akıl Turulması), Continuum International Publishing Group, USA., New York, ©1974.

Daryush Shayegan: Tahran Üniversitesinde, karşılaştırmalı felsefe ve Hint çalışmaları alanında profesör olarak çalışmıştır. İran Medeniyet Çalışmaları'nın başkanlığını yapmıştır. Yapıtları arasında, Yaralı Bilinç, Geleneksel Topumlarda Kültürel Şizofreni (Metis Yay., ©1997), Kültürel Şizofreni: İslam Batıya Karşı (©1997) ve Rose İssa ve Rujin Pakbaz ile beraber hazırladıkları Modern İran Sanatı (©2001) gibi çalışmaları bulunmaktadır.

Bkz., Edward P. Sarafino, Health Psychology: Biopsychosocial Interactions, John Wiley & Sons, Inc., New York, USA., ©1998.

Bkz., Zygmunt Bauman, Modernlik ve Müphemlik (Modernity and Ambivalence), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, ©2003.

Mehmet Ali Kılıçbay, Yapı Kredi Yayınları, COGITO'©94, Laiklik ya da Bu Dünyayı Yaşayabilmek, Dördüncü Baskı, s.15.

Bkz., Manfred Spitzer & Brendan A. Maher, Felsefe Psikopatoloji, Gendaş Yayınları, İstanbul, ©1998.

Russell Jacoby, Social Amnesia: A Critique of Conformist Psychology from Adler to Laing (Belleğini Yitiren Toplum: Adler'den Laing'e Konformist Psikolojinin Eleştirisi), Transaction Publishers, USA., ©1997.

Andreas Huyssen, Alacakaranlık Anıları / Bellek Yitimi Kültüründe Zamanı Belirlemek, Metis Yayınları, İstanbul, ©1999.

Etüdüme derinlemesine başlamada önce, makalemiz boyunca değineceğimiz bu anomaliyi, daha doğrusu bir sözyitimi türü olan, “Toplumsal Söz ve Bellek Yitimi”ni yazının bu bölümünden sonra TBY olarak kısaltmayı uygun gördük.

Afazi ya da Toplumsal Bellek Yitimi; postmodern bir fenomen olarak milyonlarca insanın temel kullanım kılavuzu haline gelen Ekşi Sözlük’te ise; “uyaranları tekrar tekrar sunsalar bile algılayamama durumu”; “sözyitimi hastalığı”; “konuşma bozukluğu”; “konuşma veyâ konuşulanı anlâma yeteneğinin kısmen ya da tamâmen ortadan kayboluşu” şeklinde açıklanmaktadır.

Dr. Sinan Canan, En Kötü Kâbusumuz: Toplumsal Bellek ve Sözyitimi adlı yazısı için ayrıca, Bkz., <http://www.sinancanan.net>

A. R. Damasio, Descartes’in Yanılgısı, s.97, Varlık Yay., İstanbul, ©1999.

Bkz., Anthony Kenny, Wittgenstein, Penguin Books, UK., ©1983.

İngilizce karşılığı: Learned-Induced Social and Memory Aphasia.

Alev Alatlı “Schrödinger’in Kedisi: Kâbus”, Boyut Yay., İstanbul, ©1999.

Ayrıca, Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu’nun kitaplarında niçin sürekli tekrarlar ve vurgu yaptığını, şimdi çok daha iyi kavriyor ve kendisine bu cümleden olarak hak veriyorum. Türkiye’nin, Celbedilmiş Toplumsal Sözyitimihastalığına kasıtlı itildiği düşüncesine tamâmiyle katılıyor; bu konuda medyanın ciddî payı olduğunu da ayrıca eklemek istiyorum.

Alev Alatlı, Schrödinger’in Kedisi – 1. Kitap: Kâbus, 15. Baskı, s. 432, Alfa Yayınevi, İstanbul, ©2001.

Bkz., Jean Baudrillard, Tüketim Toplumu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, ©2008.

Doç.Dr. Erol Göka, Psikiyatriden Psikiyatriye Bakışlar, s. 47, Odak Yayınları, Ankara, ©2003.

H. Krystal, Integration and Self-healing: Affect, Trauma, Alexthymia, Hillsdale, N.J: Analytic Press, UK., ©1988.

İ. F. Dereboy, Aleksitimi, Bir Gözden Geçirme, Türk Psikiyatri Dergisi, 1(3):157-165., ©1991.

E. Cassirer, İnsan Üstüne Bir Deneme, (Çev. Necla Arat), Remzi Kitabevi, İstanbul, ©1980.

İleri okumalar için, bkz., Robert L. Solso & M. Kimberly & Otto H. Maclin, Bilişsel Psikoloji, (Çev: Ayşe Ayçiçeği-Dinn), İstanbul, ©2007.

Bkz., Allan Megill, Aşırılığın Peygamberleri: Nietzsche & Heidegger & Foucault & Derrida, Bilim Sanat Yayınları, Ankara, ©1985.

Bkz., Terry Eagleton, Postmodernizmin Yanılsamaları, (Çev: Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, ©1998.

Bkz., Zygmunt Bauman, Postmodernizm ve Hoşnutsuzlukları (Postmodernity and its Discontents), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, ©2000.

E. F. Schumacher, "Akli Karışıklar İçin Kılavuz", İz Yay., İstanbul, ©1999.

Bkz., Orhan Tekelioğlu, Foucault Sosyolojisi, Aktüel Yay., Bursa, ©2003.

Bkz., John Polkinghome, Bilimin Ötesi, Evrim Yayınları, İstanbul, ©2001.

Bkz., Adnan Çoban, Müzikterapi: Rûh Sağlığı İçin Müzikle Tedâvi, Timaş Yayınları, İstanbul, ©2005.

Bkz., Sezen Sekmen, Parçacık Fiziği: En Küçüğü Keşfetme Macerası, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, ©2006.

Bkz., Doç.Dr. Haluk Berkmen, Kuantum Bilgeliği ve Tasavvuf, Sistem Yayıncılık, İstanbul, ©2009.

Bkz., T. Padmanabhan, Bridge over the Quantum Universe, New Scientist, USA., 10 Ekim ©1992.

Bkz., Hasan Ünal Nalbantoğlu, Patikalar: Heidegger ve Modern Çağ, İmge Yayınları, İstanbul, ©1997.

Mehmet Dinç, Çağın Hastalığı Affluenza ya da "Parayla Saâdet Olmaz", (Bkz., [www.kemalsayar.com](http://www.kemalsayar.com)). Bu makalenin tam metni, Mehmet Dinç imzâsıyla Doç. Dr. Kemal Sayar'ın resmî websitesinde yayımlanmaktadır. İleri okumalar için Sayın Mehmet Dinç'in son derece özgün olan mezkûr makalesine müracaât edilebilir.

Clive Hamilton and Richard Denniss, Affluenza: When too much is never enough, Publisher: Allen & Unwin, AU., June, ©2005.

Jessie O'Neill, The Golden Ghetto: The Psychology of Affluence, Publisher: Hazelden, USA., Minnesota, October, ©1996.

Defakto: 'Fiilen' anlamında kullanılan Latince söz öbeğidir. İngilizce'de ilk kez 1602 yılında kullanılmıştır. Türkçe anlamı anlamı olarak, bilfiil, fiilen, hakikatte anlamlarına karşılık gelmektedir. Ancak bir şeyin 'de facto' olarak olması, onun meşrûluğuyla ilgili bir tartışma henüz yapılmadığı veyâ meşrûluğu henüz pozitif hukuk tarafından tanınmadığı hâlde (hatta bazen reddedildiği hâlde) var olmasıdır veyâ varlığını sürdürmeye devam etmesidir. Kısaca Uygulamada olan anlamındadır.

Oliver James, Affluenza: How to be Successful and Stay Sane, Publisher: Vermilioni, UK., 25 January., ©2007.

Bkz., Jean Baudrillard, Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ©2002.

Araştırmanın bir kısım alt ölçeklerinde ve segmentlerinde, 6. ve 7. maddeleri bazen yer değiştirebilmektedir.

Bkz., Jerome A. Shaffer, Zihin Felsefesi, İz Yayıncılık, İstanbul, ©2005.

Bkz., Günger Özyiğit, İnsanda Buluşalım, Dilek Matbaası, İstanbul, ©1983.



Bkz.,Gerard Egan, The Skilled Helper: A Problem-Management and Opportunity-Development Approach to Helping, Boroks / Cole Thomson Learning, Chicago, USA., ©2002.

Bkz., Nigel Rodgers & Mel Thompson, Sıradışı Filozoflar, İthaki Yayınları, İstanbul, ©2007.

Bkz., Cahit Ardalı & Yavuz Erten, Psikanalizden Dinamik Psikoterapilere, Alfa Yayınları, İstanbul, ©1999.